

MAKFED

Türkiye Makina Federasyonu

**TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ**
"Dünya Bizimle Çalışıyor"

**Türkiye
Makine ve Teçhizatı
İmalatı Meclisi**

MAKİNE SEKTÖRÜNE KORONAVİRÜS ETKİLERİ VE TEDBİRLERİ DEĞERLENDİRME ANKETİ - 5. FAZ -

30 Kasım 2020

ANKETİN AMACI:

Türk Makine Sanayi, 17.400'ü Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makineler (NACE28) alanında olmak üzere Harmonize Sistem HS84-85-87-90 kapsamında sınıflandırılan 30.000 kadar imalatçıdan oluşmakta ve 400.000'in üzerinde kişiye istihdam sağlamaktadır. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Analizi'ne (RCA) göre ülkemizin en rekabetçi ürünleri makineleri olup, dünya makine ticaretinin %4 kadar daraldığı 2019 yılında sektör, ihracatını %4 artırarak Serbest Bölgeler de dahil 19 milyar dolara ulaştırmış, ülkemizin toplam ihracatı içindeki payını %10'un üzerine taşımıştır.

Sektörümüz, koronavirüsle mücadelenin üst düzeyde olduğu bu dönemde kamu sağlığını korumaya ve sosyal yaşamı aksatabilecek riskleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak enerji, su, kanalizasyon, asansörler, iklimlendirme, soğuk zincirler gibi altyapı hizmetlerinin kesintiye uğramaması ve kritik sınıai ve tarımsal üretimin sürdürülebilmesi için var gücü ile çalışmaktadır.

Pandeminin, tedarikçisi olunan bazı sektörlerle etkisi ve ihracatının yarıya yakınının yapıldığı Avrupa ülkelerindeki daralma, KOBİ yapısına haiz firmalarımızın mali yapılarında büyük kırılmalık yaratmış ve sürdürülebilirliklerine önemli derecede tehdit oluşturur hale getirmiştir.

Bu bakımdan makine imalatı ile iştigal eden firmaları temsil eden 20 derneğin çatı kuruluşu olan MAKFED olarak her ölçek ve alt sektörden üye firmalarının katılımıyla salgının ekonomik ve çalışma hayatına etkileri ile buna dair alınan tedbirlerin değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılan seri anketlerin 10-18 Kasım 2020 tarihlerinde icra edilen beşincisinde ilk dört anket sonuçları ile değişimin izlenmesi amaçlanmıştır.

Anket, Makine İhracatçıları Birliği (MAİB) ve TOBB Türkiye Makine ve Teçhizatı İmalatı Meclisi ile işbirliği halinde gerçekleştirilmiştir.

	AIMSAD Ağaç İşleme Makine ve Yan Sanayisi İş Adamları Derneği
	AKDER Akışkan Gücü Derneği
	AMD Ambalaj Makinecileri Derneği
	ARÜSDER Araç ve Araç Üstü Ekipman ve İş Makinaları Üreticileri Birliği Derneği
	AYSAD Asansör ve Yürüyen Merdiven Sanayicileri Derneği
	BESİAD Bağlantı Elemanları Sanayici ve İş Adamları Derneği
	EFSİAD Endüstriyel Fırın Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

MAKFED

Türkiye Makina Federasyonu

	EMOSAD Elektrik Motorları Sanayicileri Derneği
	ENOSAD Endüstriyel Otomasyon Sanayicileri Derneği
	İNDER Türkiye İş Makinaları Distribütörleri ve İmalatçıları Birliği Derneği
	İSDER İstif Makinaları Distribütörleri ve İmalatçıları Derneği
	İSKİD İklimlendirme Soğutma Klima İmalatçıları Derneği

	KBSB Kazan ve Basınçlı Kap Sanayicileri Birliği Derneği
	MİB Makina İmalatçıları Birliği Derneği
	PAGDER Plastik Sanayicileri Derneği
	POMSAD Türk Pompa ve Vana Sanayicileri Derneği
	SAHA Savunma, Havacılık ve Uzay Kümelenmesi Derneği

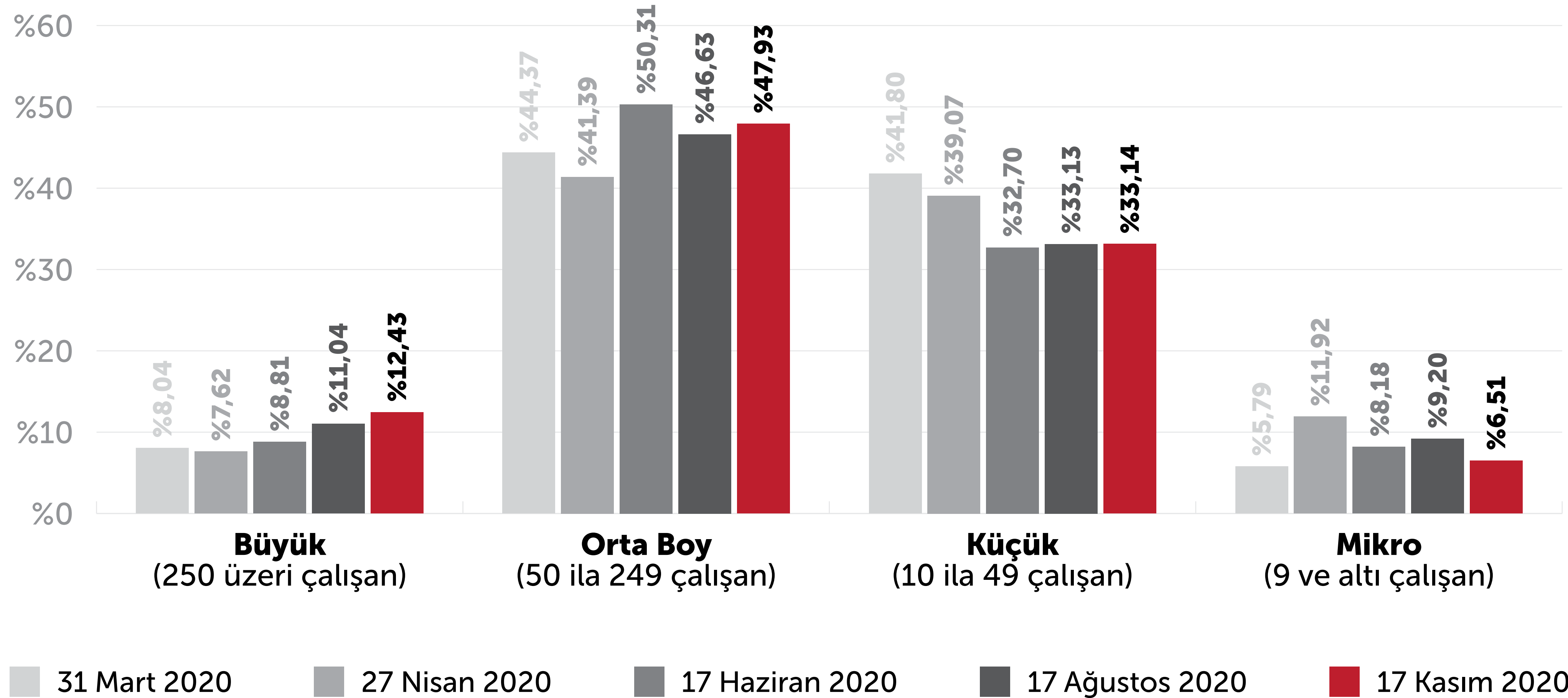
	TARMAKBİR Türk Tarım Alet ve Makinaları İmalatçıları Birliği Derneği
	TEMSAD Tekstil Makine ve Aksesuarları Sanayicileri Derneği
	TEVİD Elektrikli Vinç İmalatçıları Birliği Derneği
GÖZLEMCİLER	
	İSİM İş ve İnşaat Makineleri Kümelenmesi
	ROBODER Robotik ve Yüksek Teknoloji Üretim Sistem Entegratörleri Derneği
	SAMIİB Sakarya Makina İmalatçıları Birliği Derneği

1. BÖLÜM

TANIMLAMA VE TESPİT

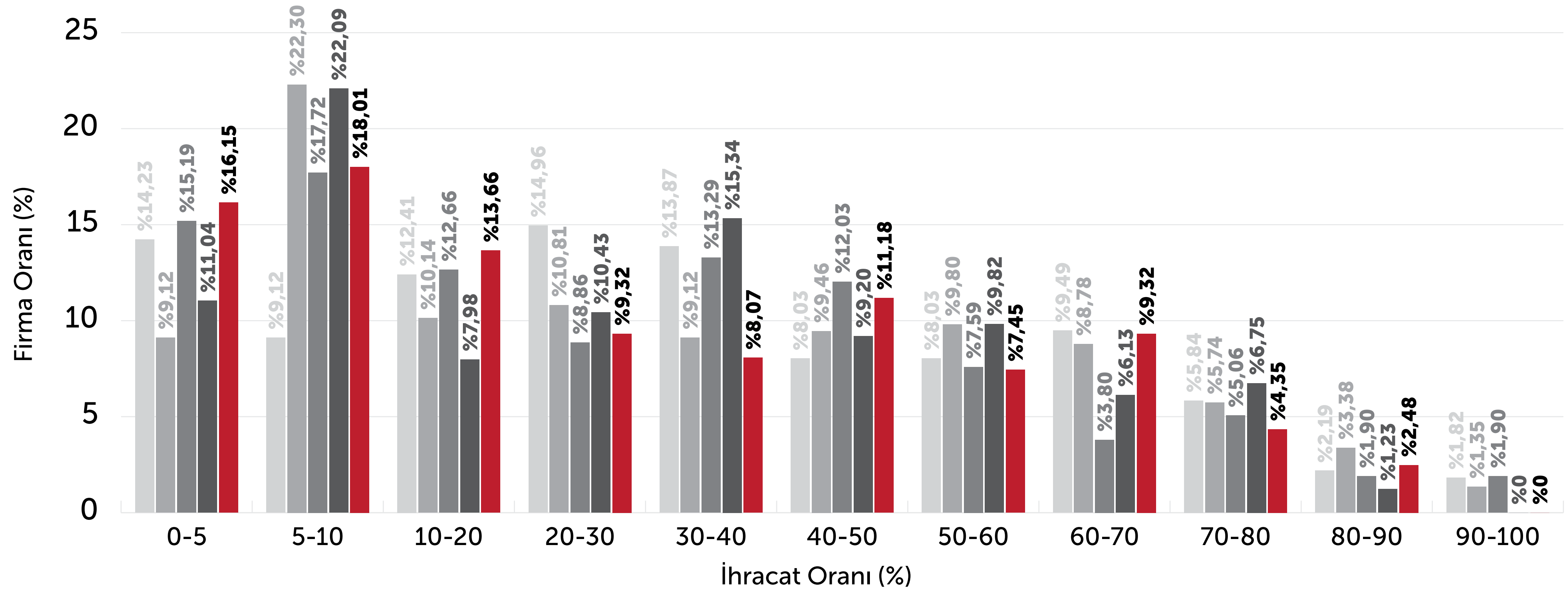
İşletme büyüklüğünüz nedir?

Anket Katılımı Ölçek Büyüklüğü

2019 ihracat oranınız nedir?

Makine Sektörü İhracat Oranı

31 Mart 2020

27 Nisan 2020

17 Haziran 2020

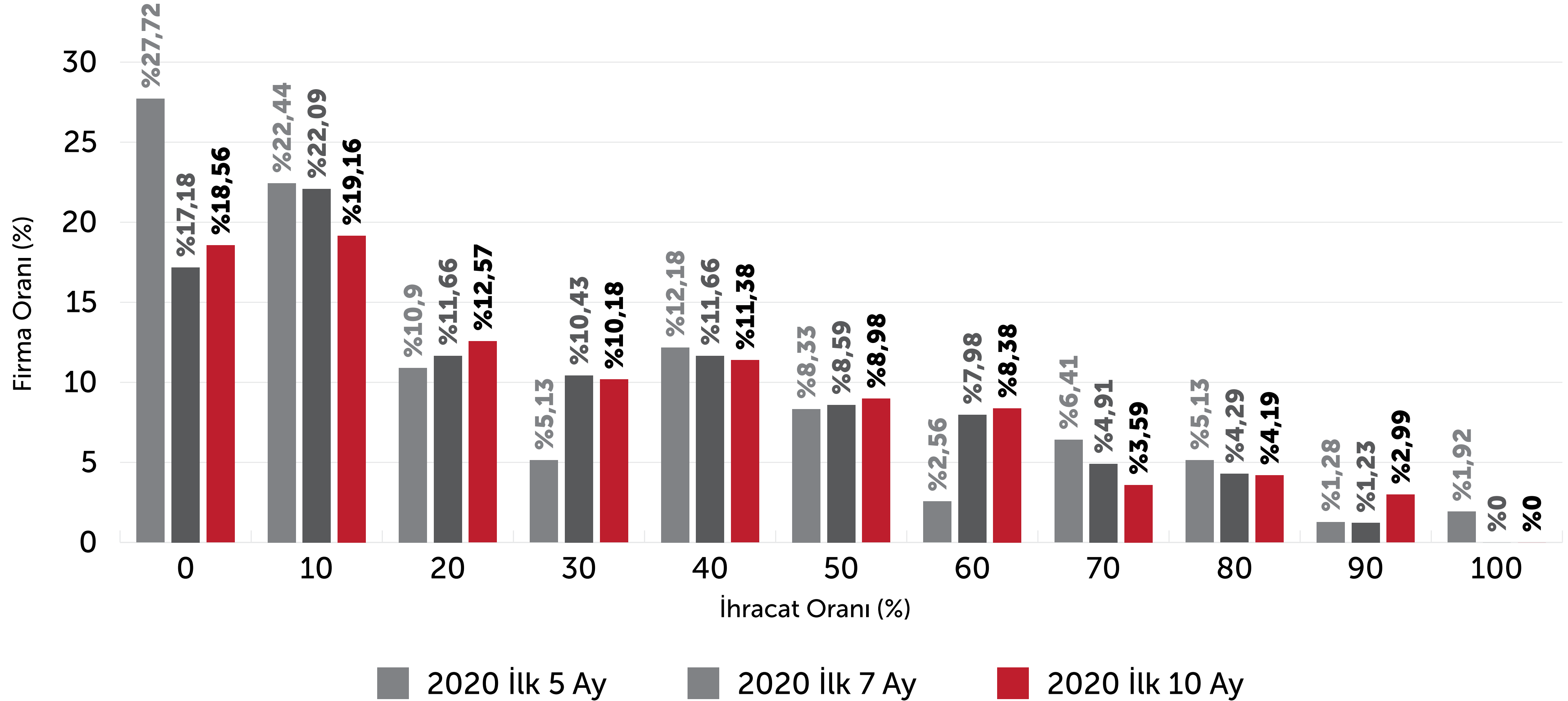
17 Ağustos 2020

17 Kasım 2020

2020 yılı ilk 10 ay sonunda ihracat/ciro oranınız nedir?

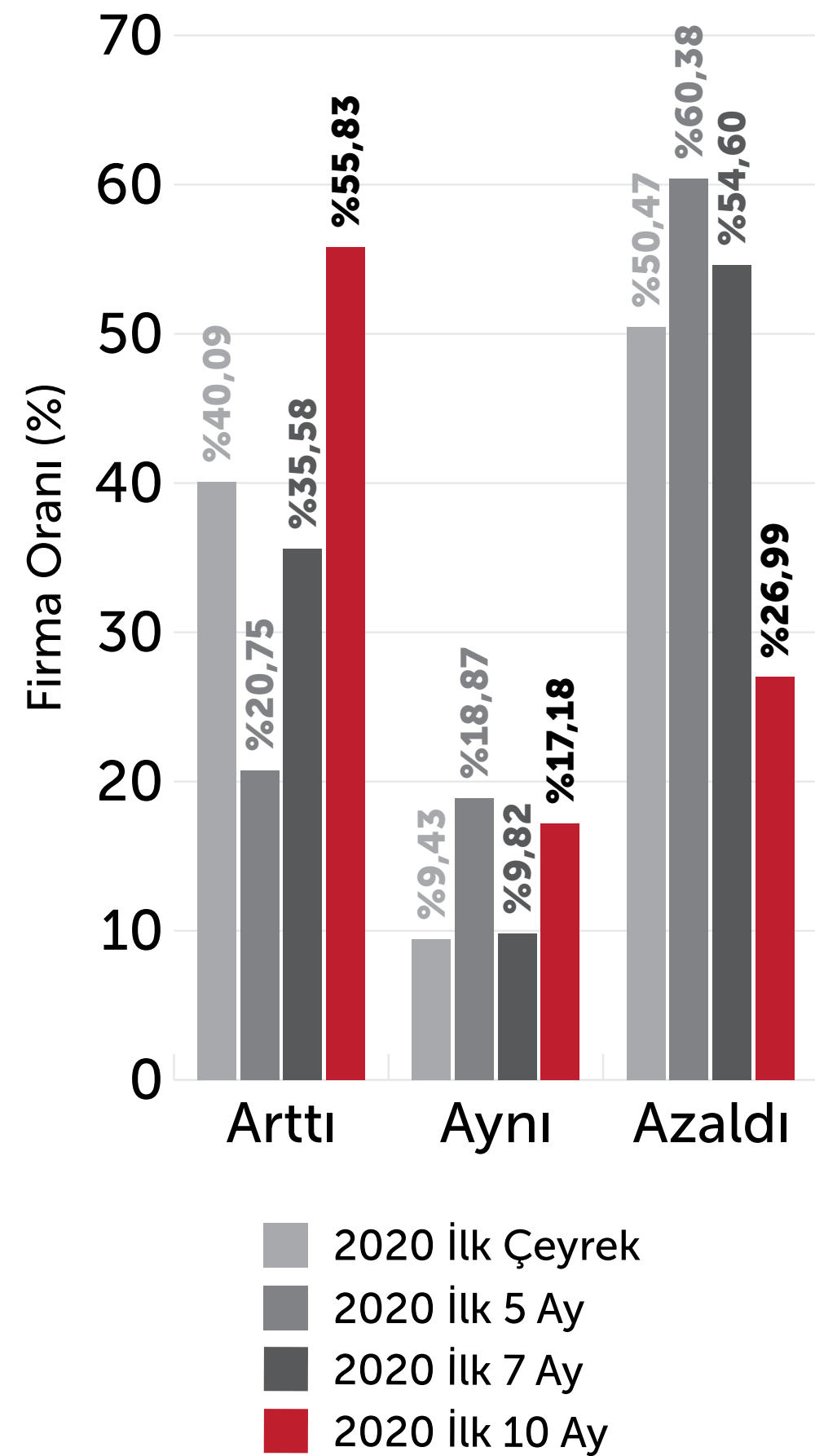
17 Kasım 2020

2020 İlk 10 ay İhracat/Ciro Oranı

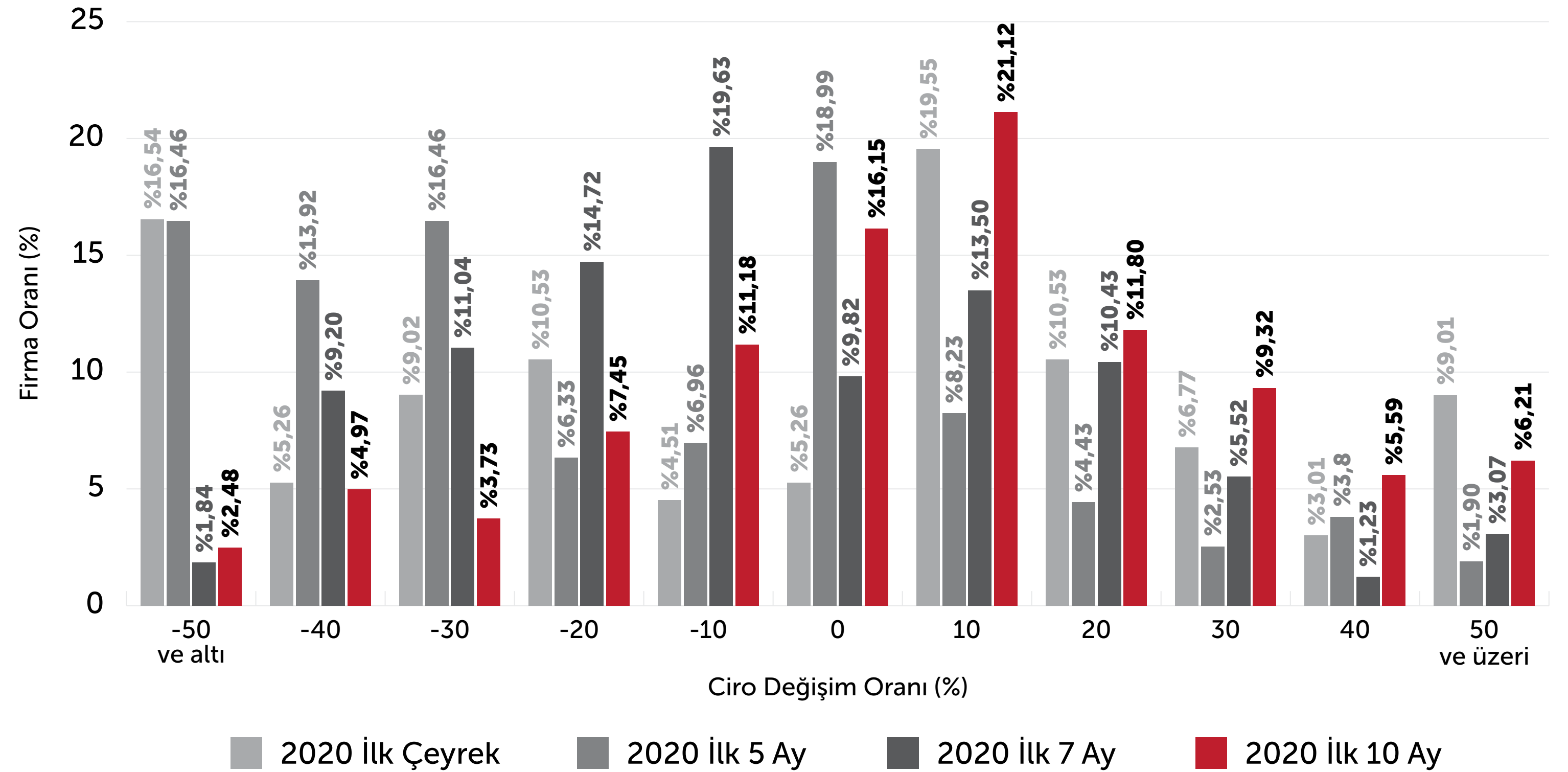

2020 ilk 10 ay cironuz geçen seneye göre arttı mı, azaldı mı? Oranını belirtiniz.

Ciro Değişimi

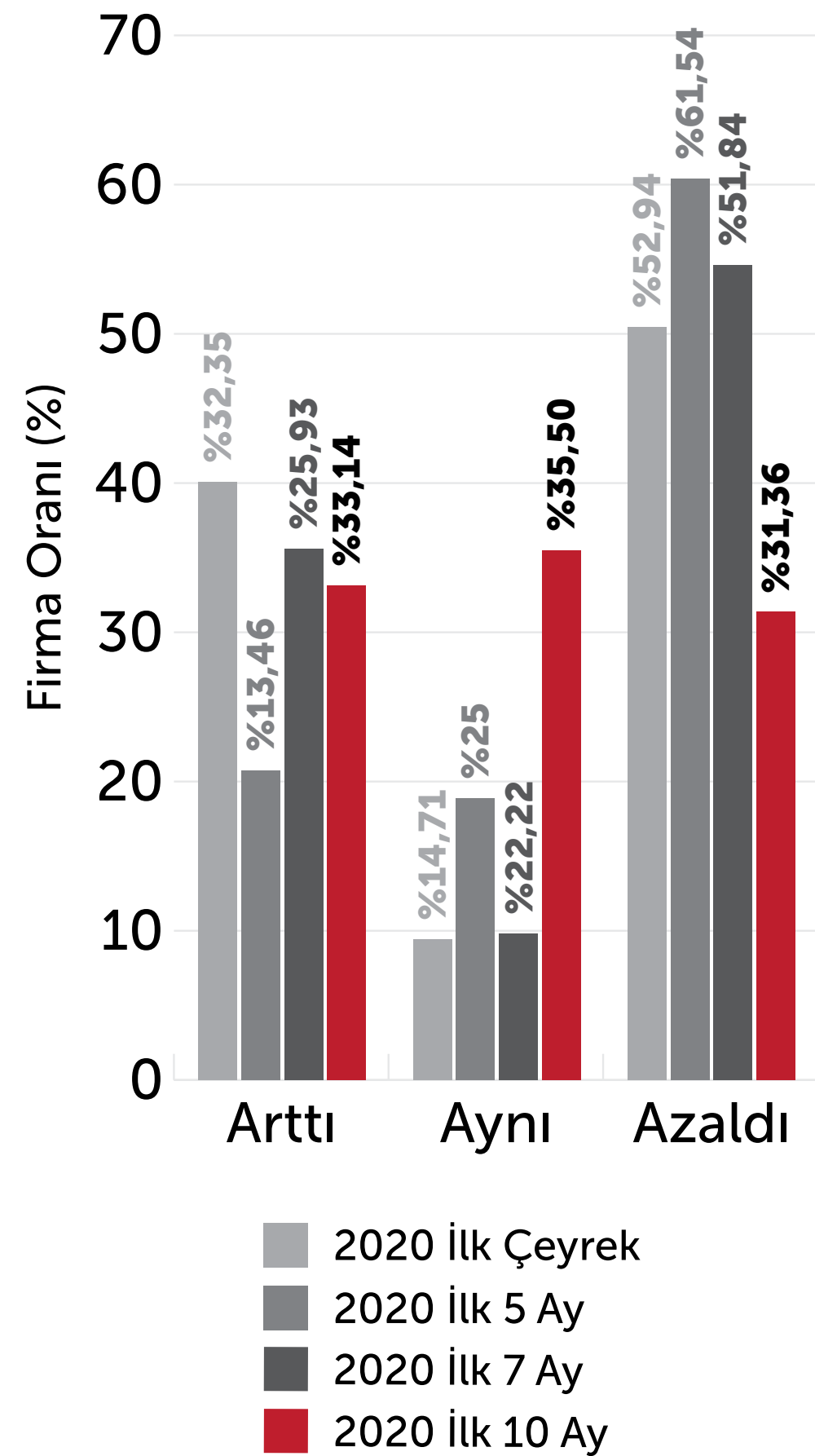
Ciro Değişim Oranları %

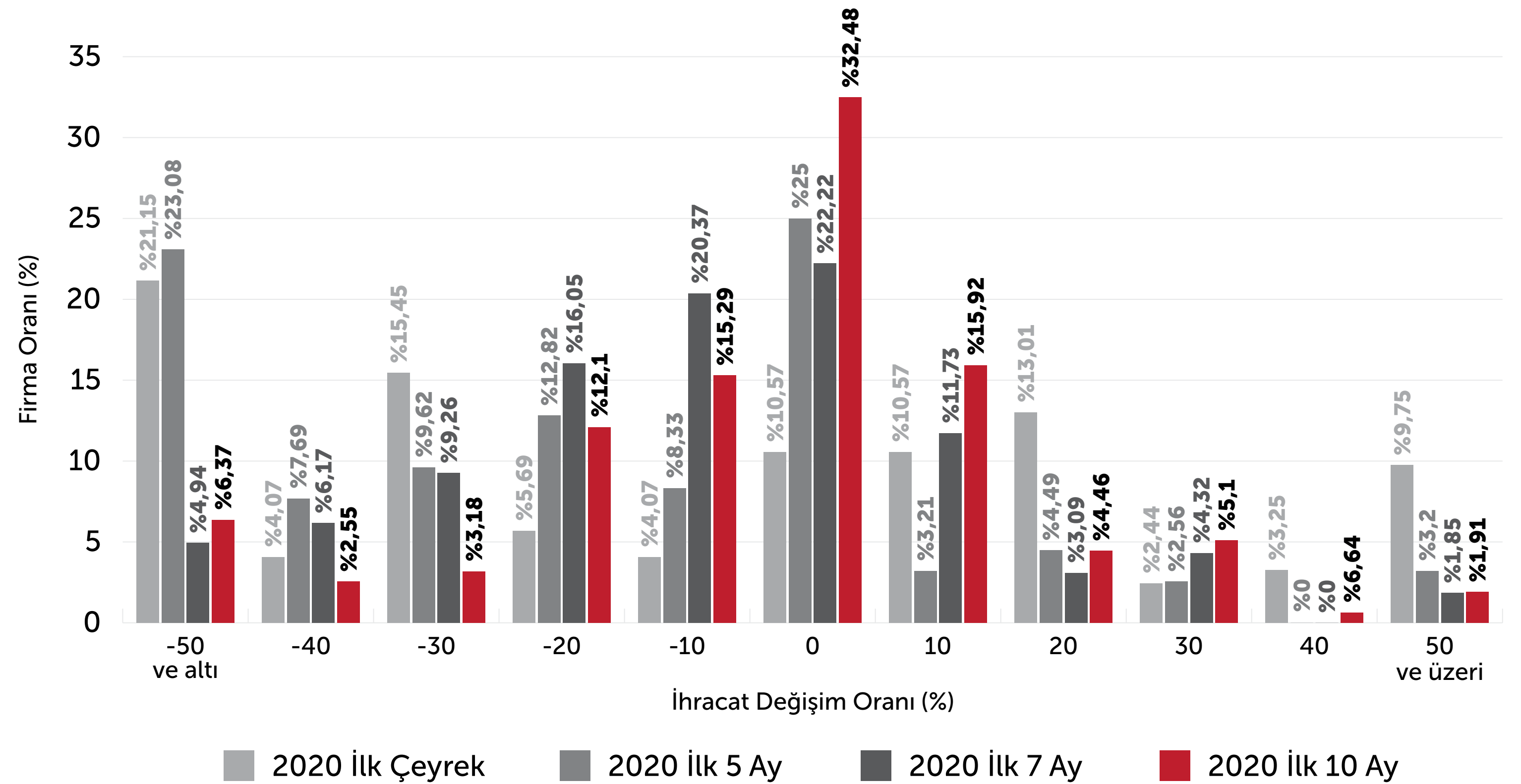

2020 ilk 10 ay ihracatınız geçen seneye göre arttı mı, azaldı mı? Oranını belirtiniz.

Ihracat Değişimi

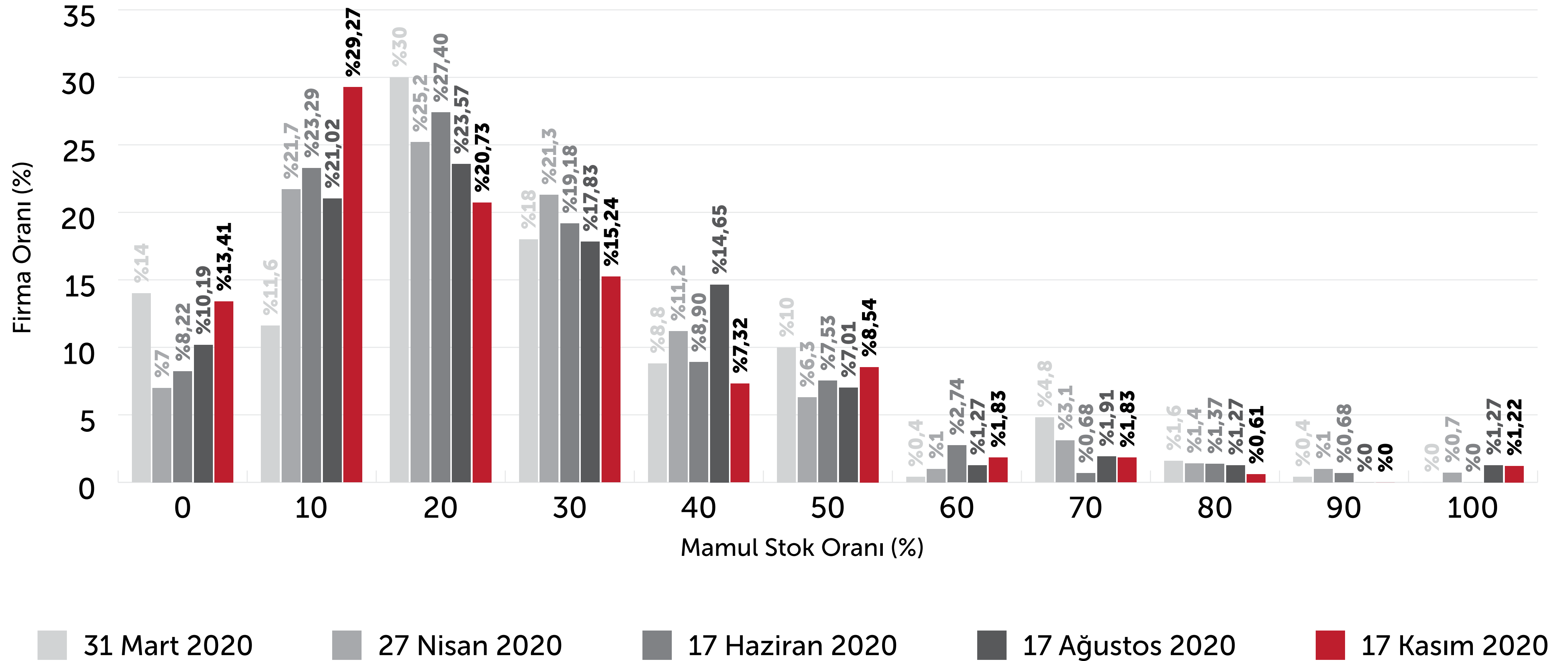

Ihracat Değişim Oranları %

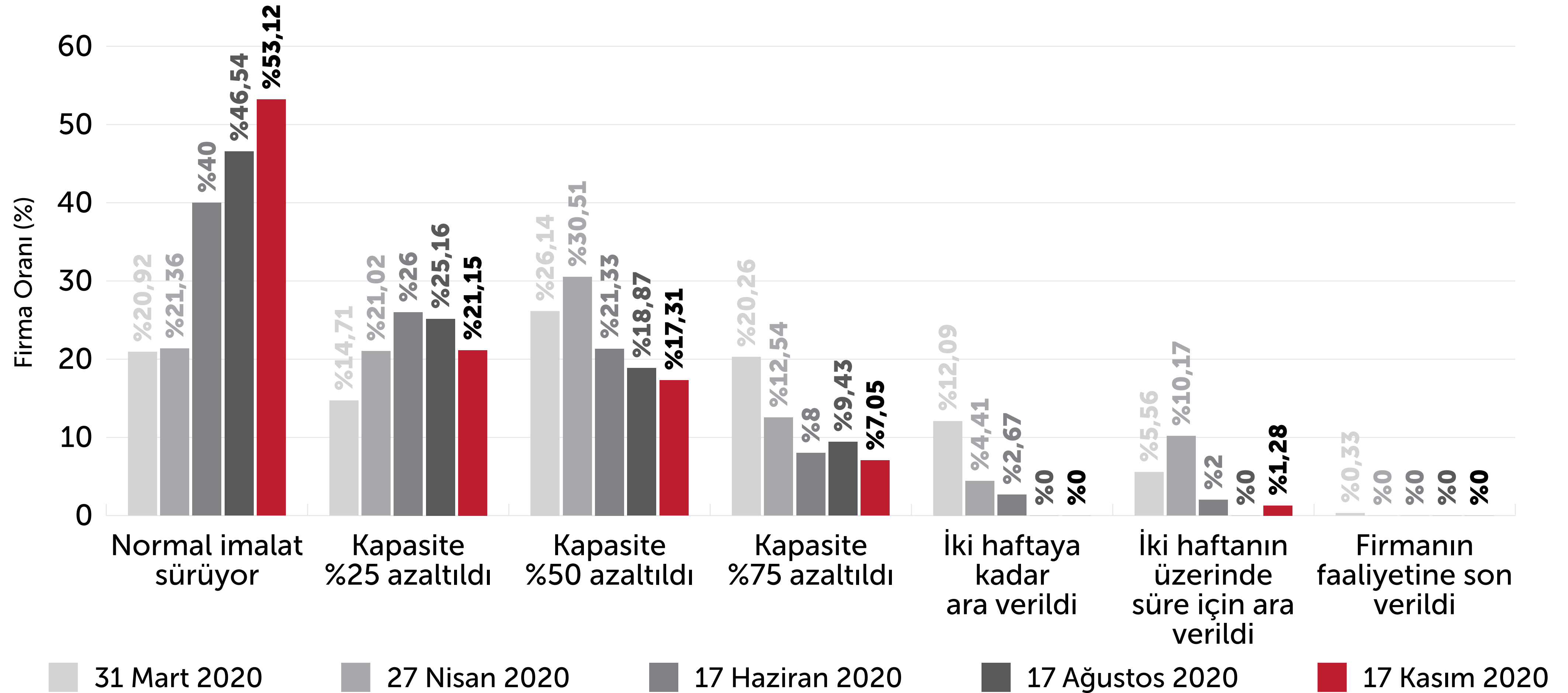
Mevcut mamul stokunun 2019 cironuza oranı nedir?

Mamul Stok / 2019 Satış Oranı %

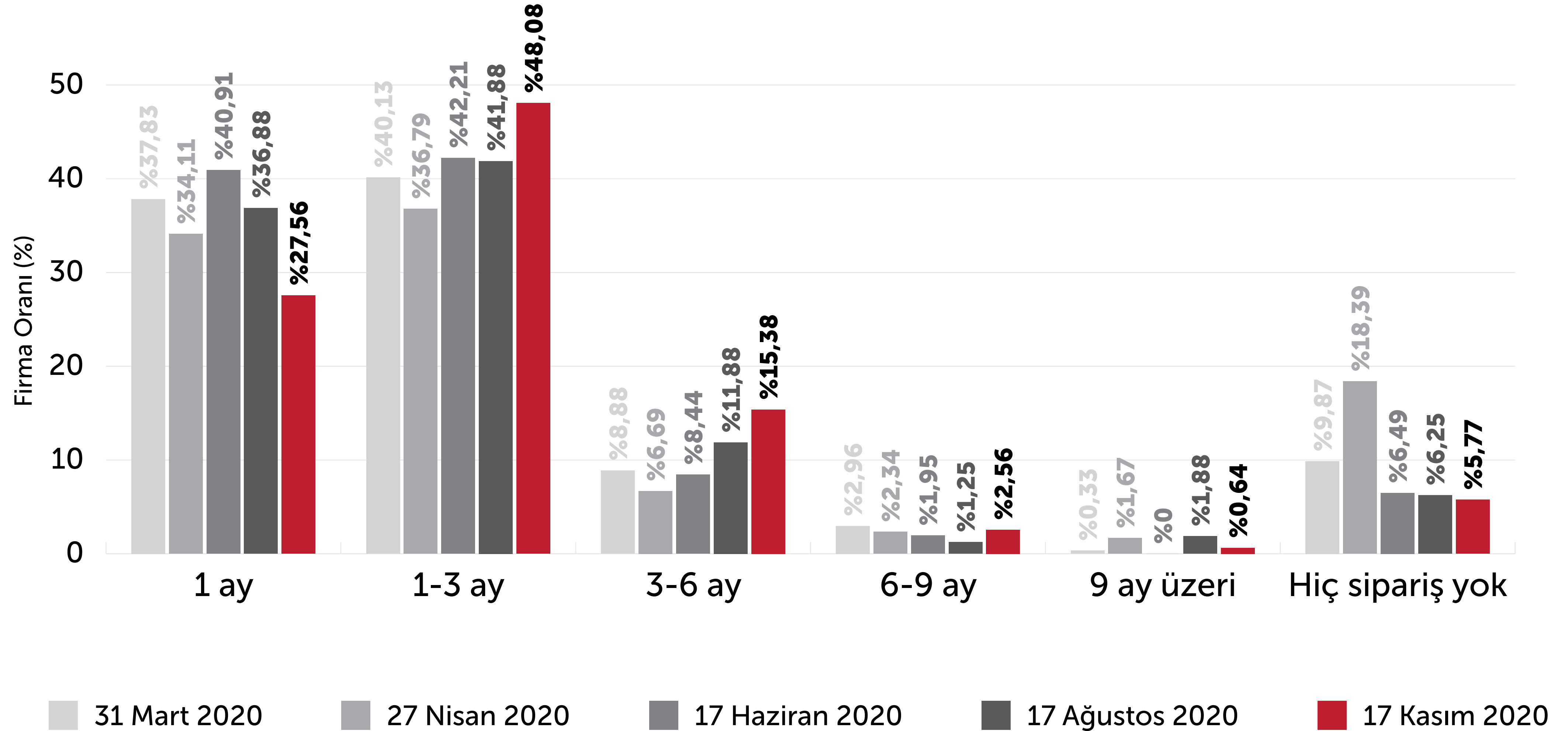
An itibariyle imalat faaliyetinizi değerlendiriniz

İşletmelerin Faaliyet Durumu

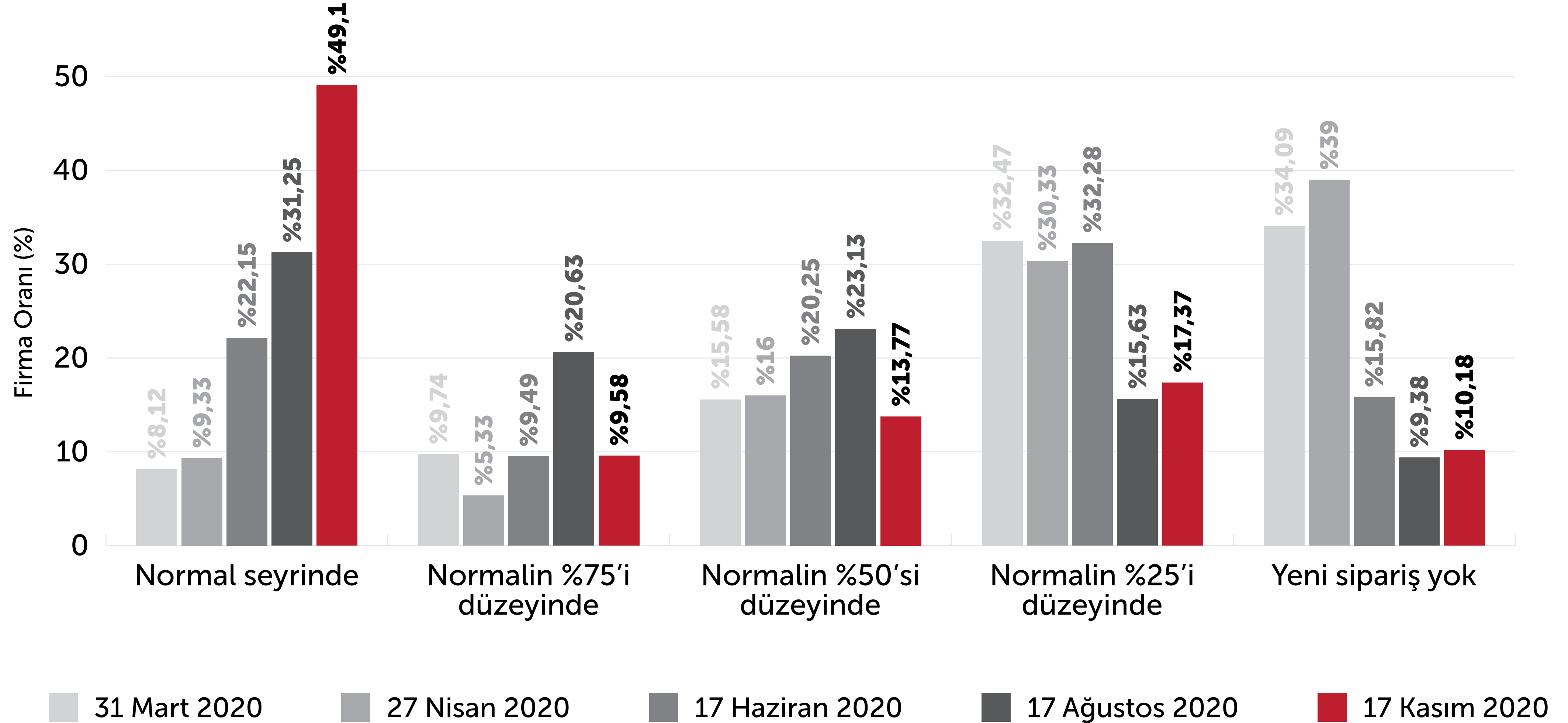
Mevcut siparişleri tamamlama zamanınız nedir?

Siparişleri Tamamlama Zamanı

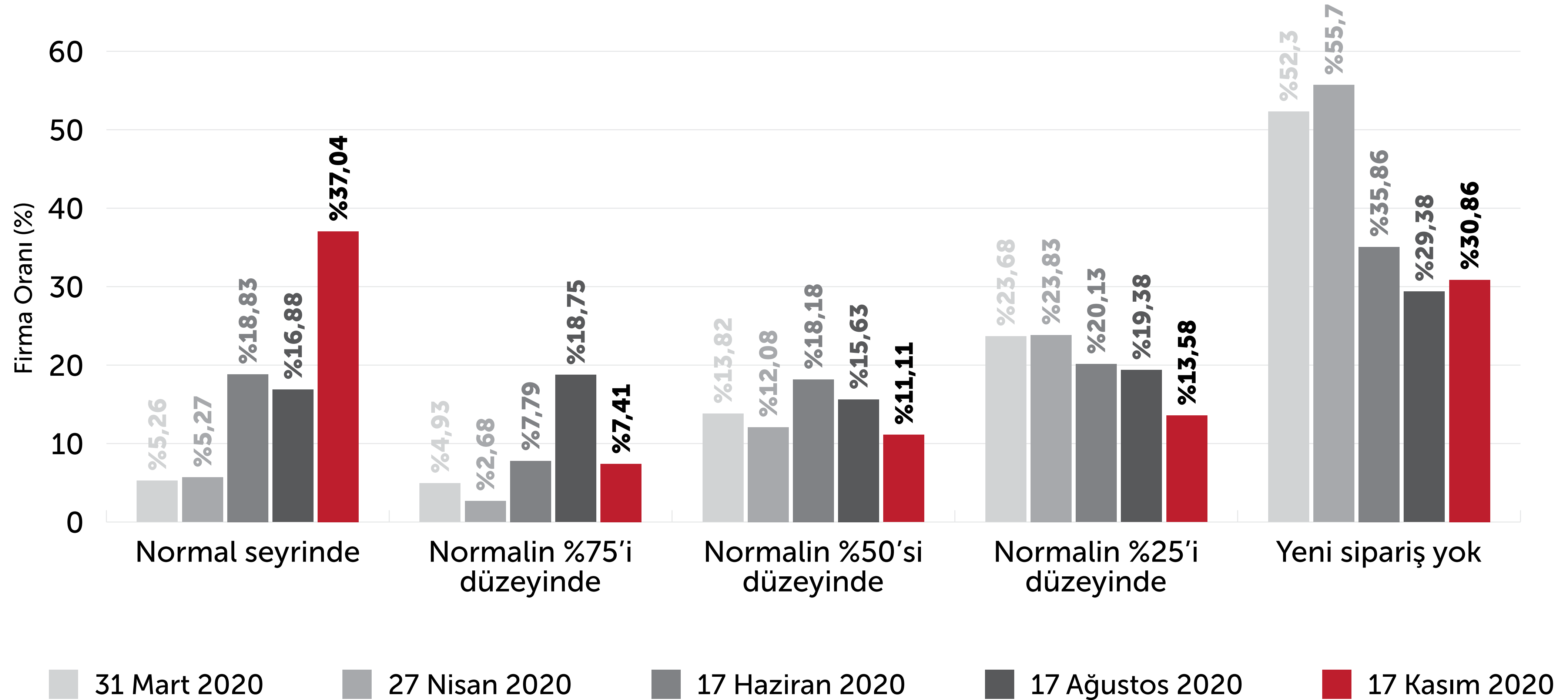
Ekim ayında yeni "iç sipariş" aldınız mı?

Yeni İç Sipariş Durumu

Ekim ayında yeni "dış sipariş" aldınız mı?

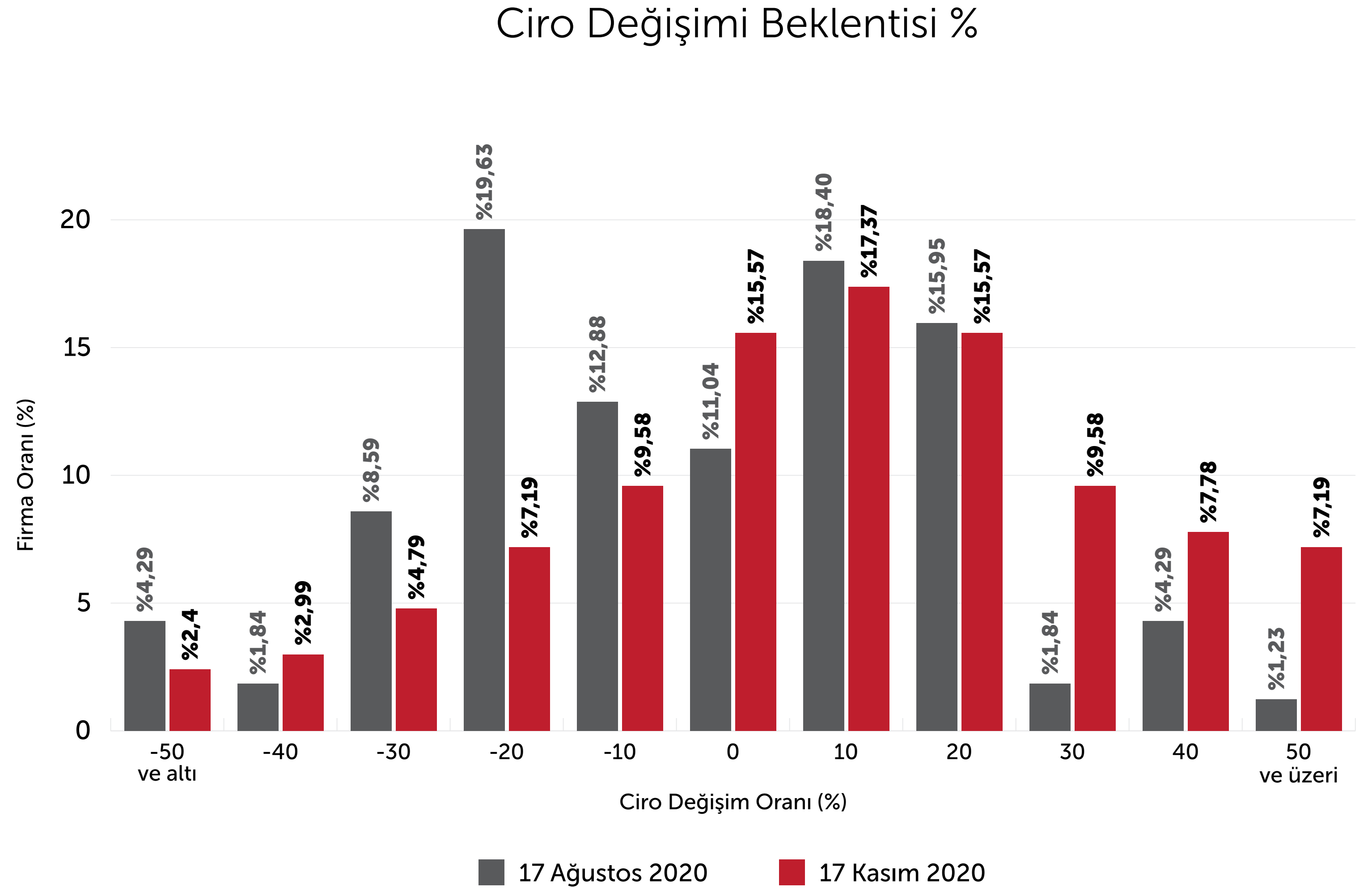
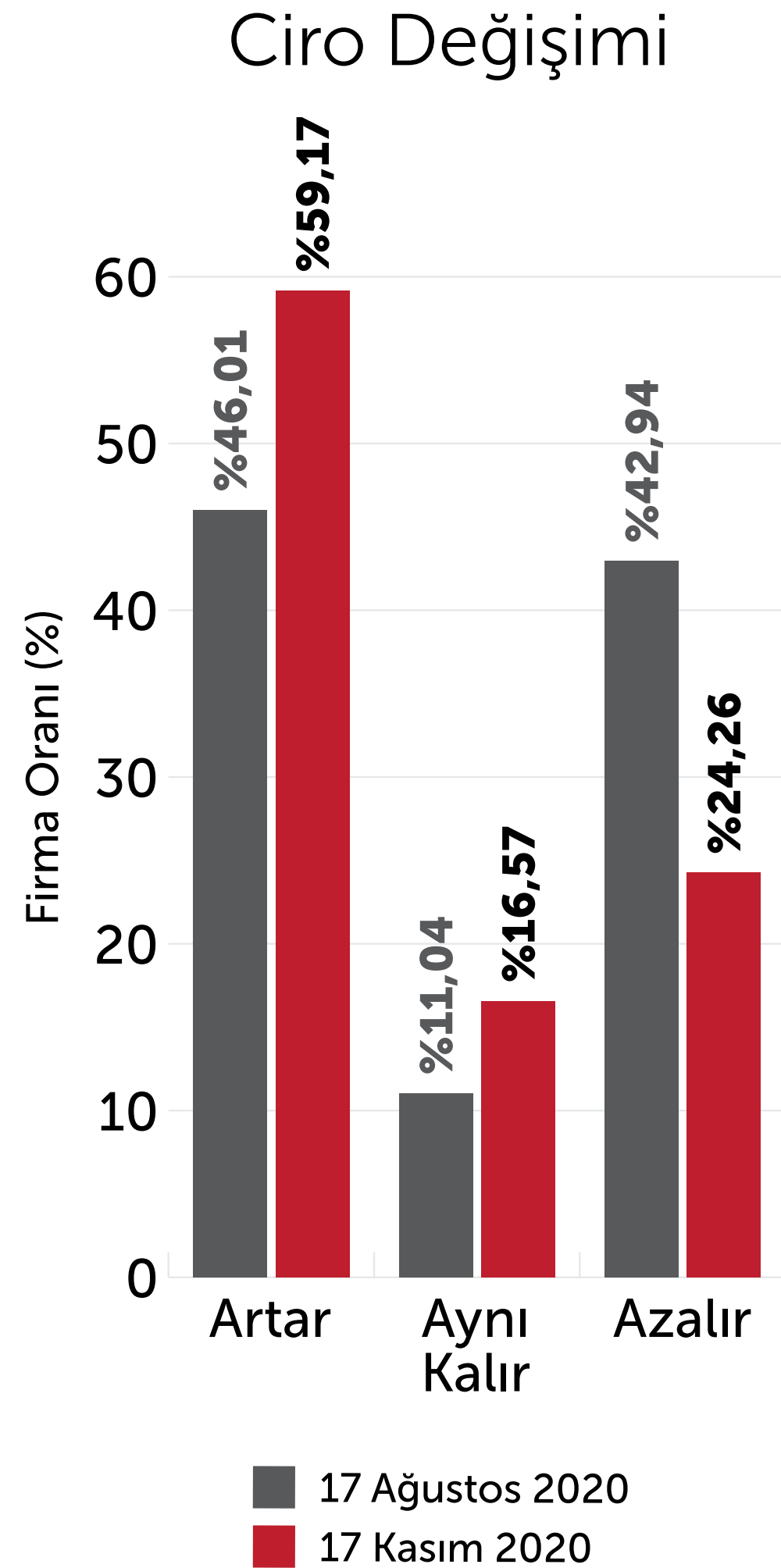
Yeni Dış Sipariş Durumu

2. BÖLÜM

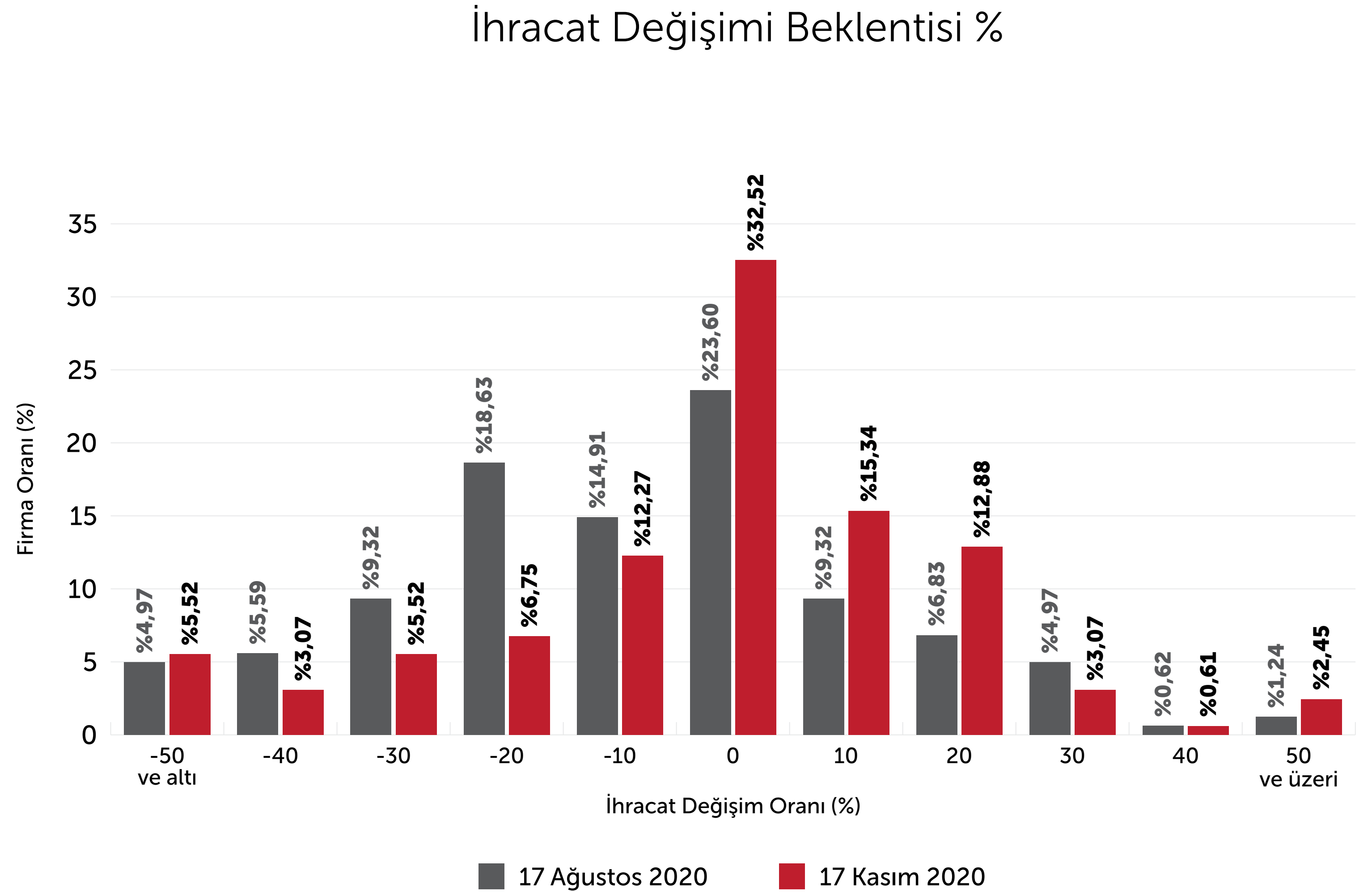
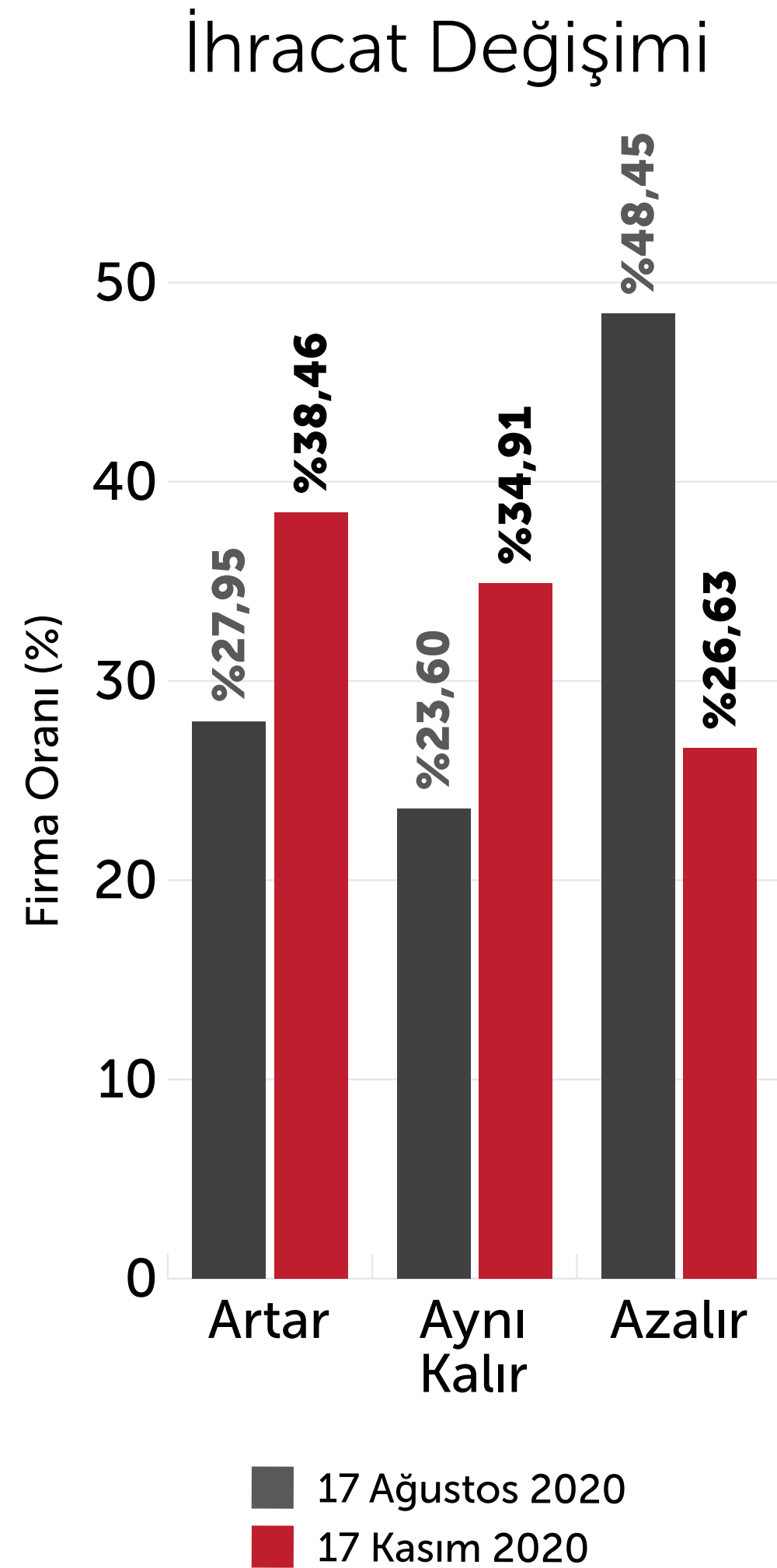
BEKLENTİ

Yıl sonu cironuzun 2019'a göre hangi (%) oranda değişeceğini tahmin ediyorsunuz?

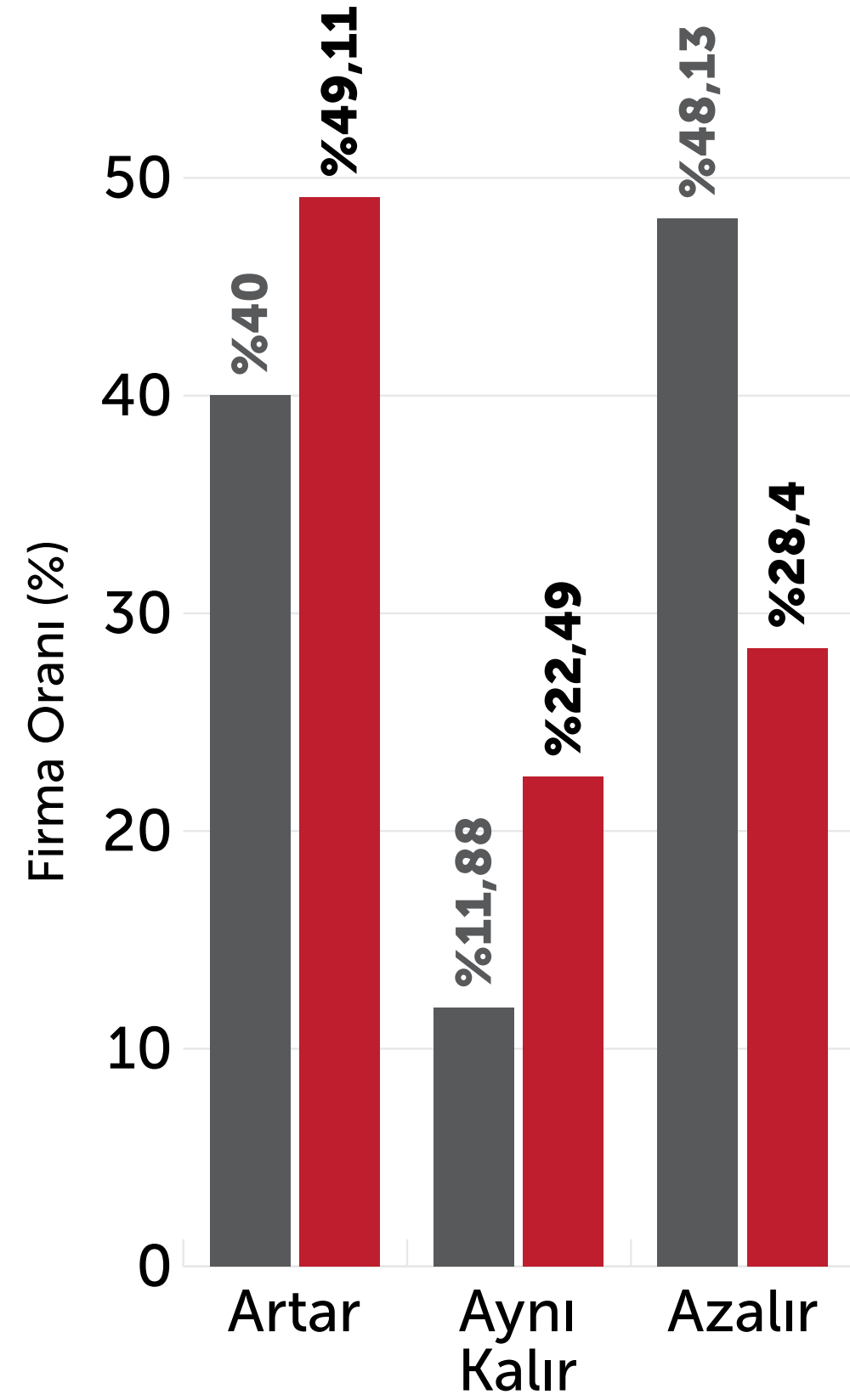

Yıl sonu ihracat tutarınızın 2019'a göre hangi (%) oranda değişeceğini tahmin ediyorsunuz?

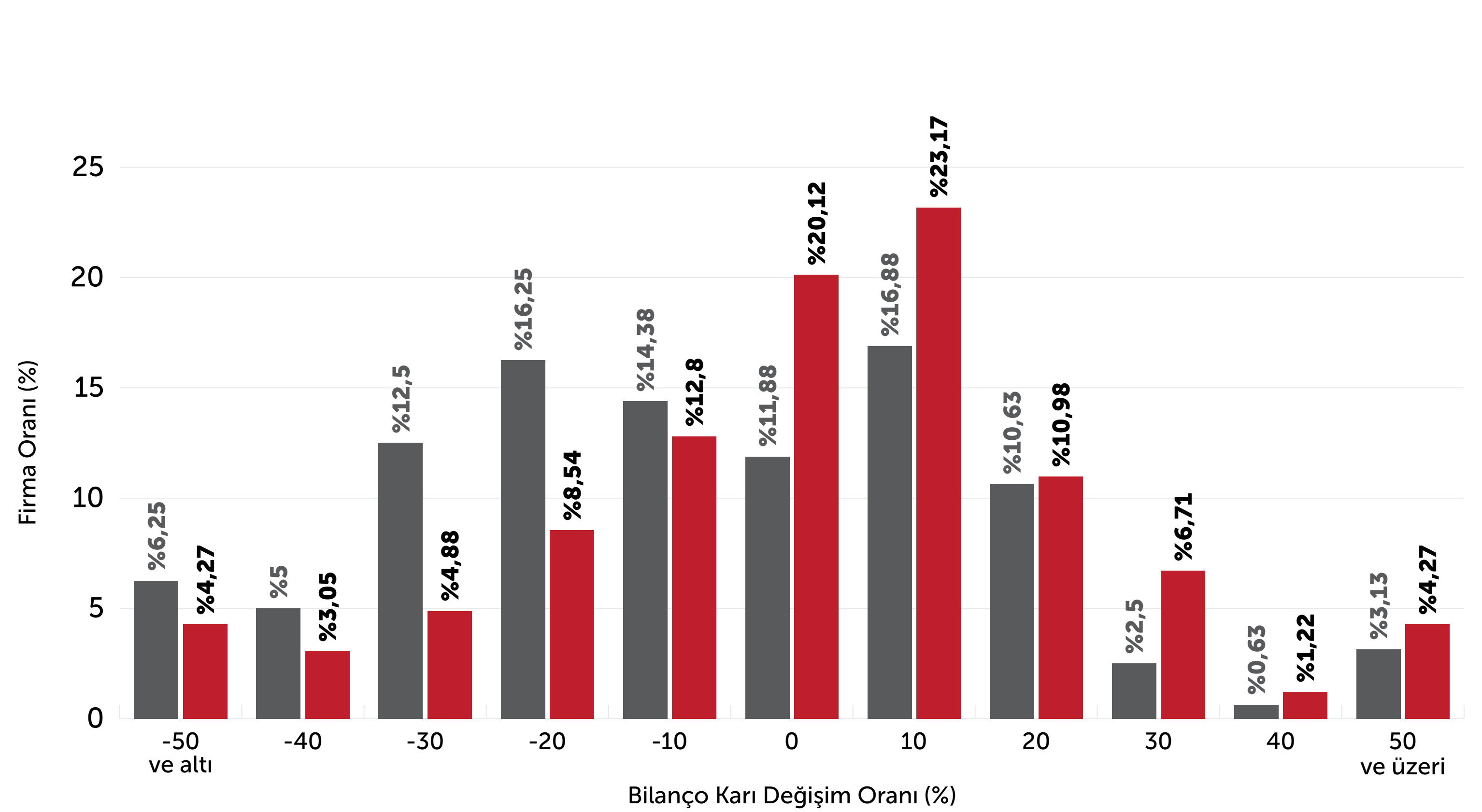
Yıl sonu bilanço karınızın 2019'a göre hangi (%) oranda değişeceğini tahmin ediyorsunuz?

Bilanço Karı Değişimi

■ 17 Ağustos 2020
 ■ 17 Kasım 2020

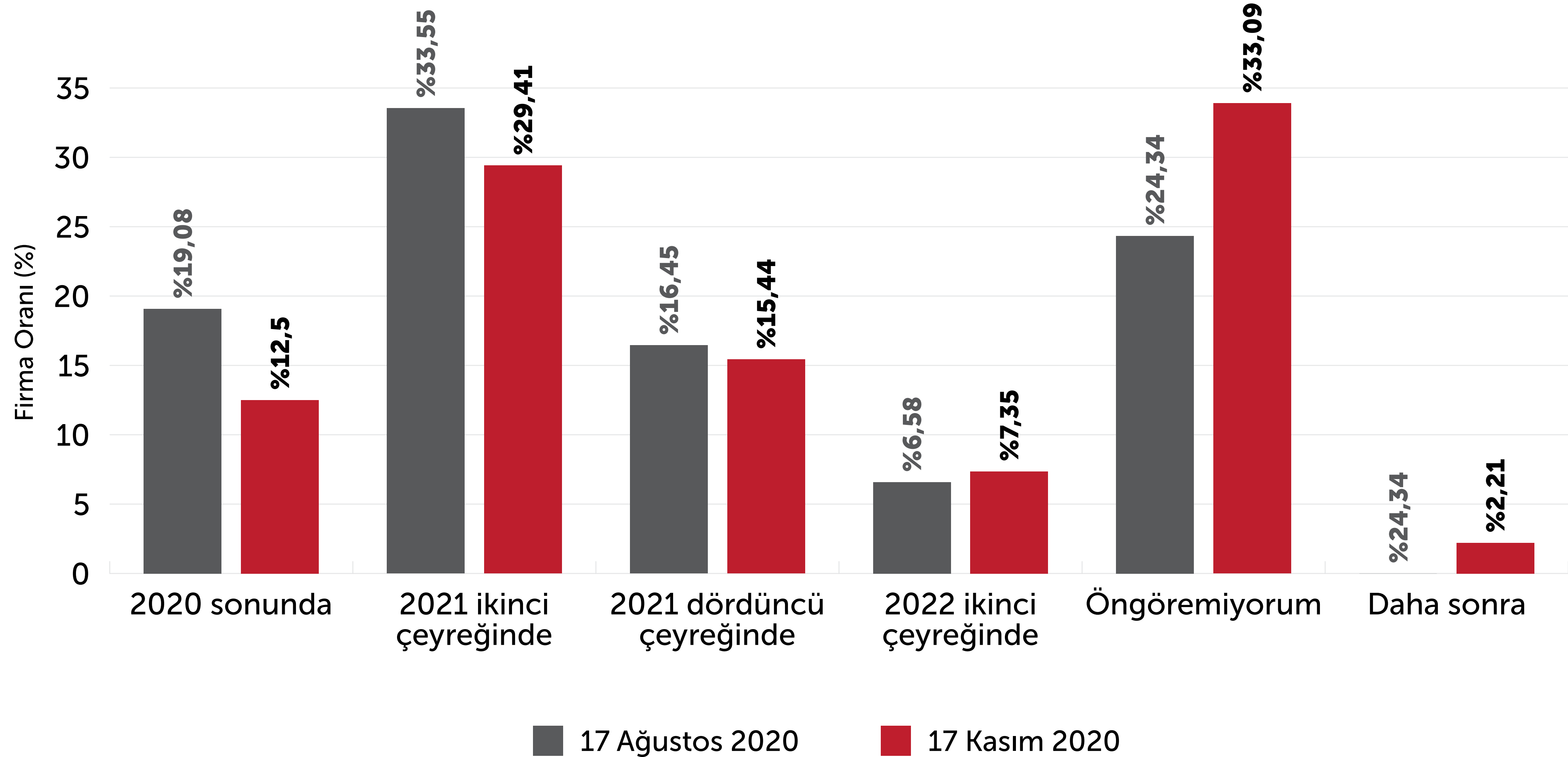
Bilanço Karı Değişimi Beklentisi %

■ 17 Ağustos 2020   ■ 17 Kasım 2020

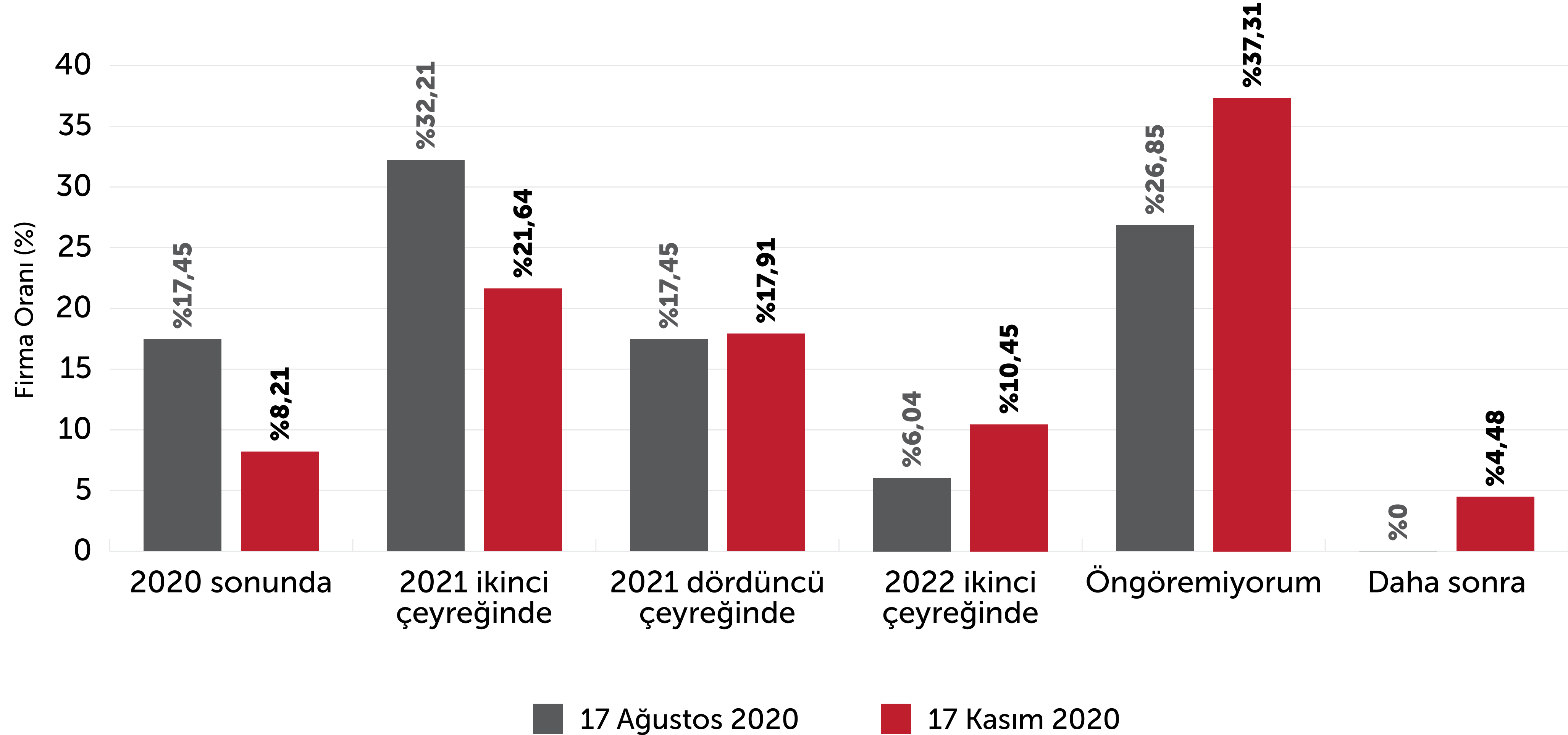
İç satışlarınız düşmekte ise, 2019 sene sonundaki seviyesine ne zaman yükseleceğini öngörüyorsunuz?

İç Satışların 2019 Sonundaki Seviyeye Yükselme Öngörüsü

Dış satışlarınız düşmekte ise, 2019 sene sonundaki seviyesine ne zaman yükseleceğini öngörüyorsunuz?

Dış Satışların 2019 Sonundaki Seviyeye Yükselme Öngörüsü

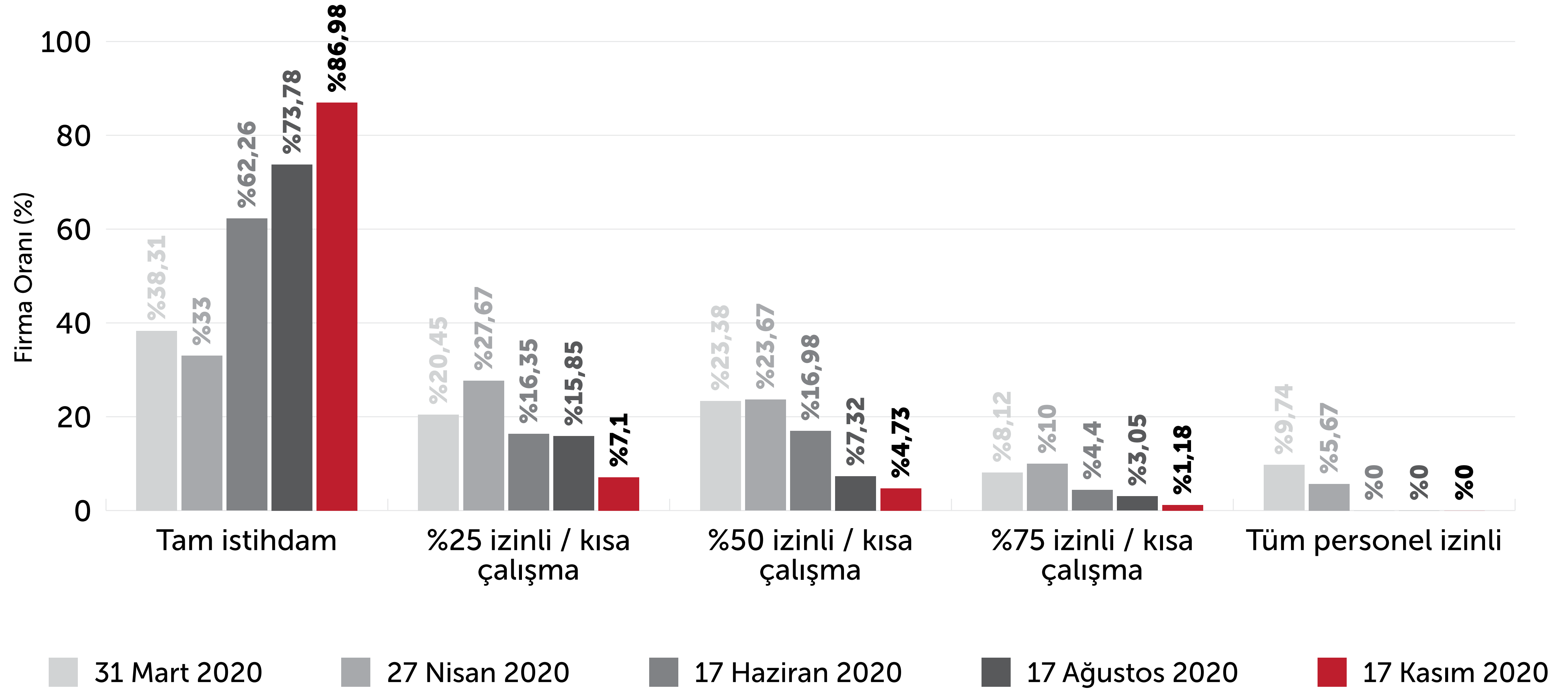
3. BÖLÜM

İSTİHDAM

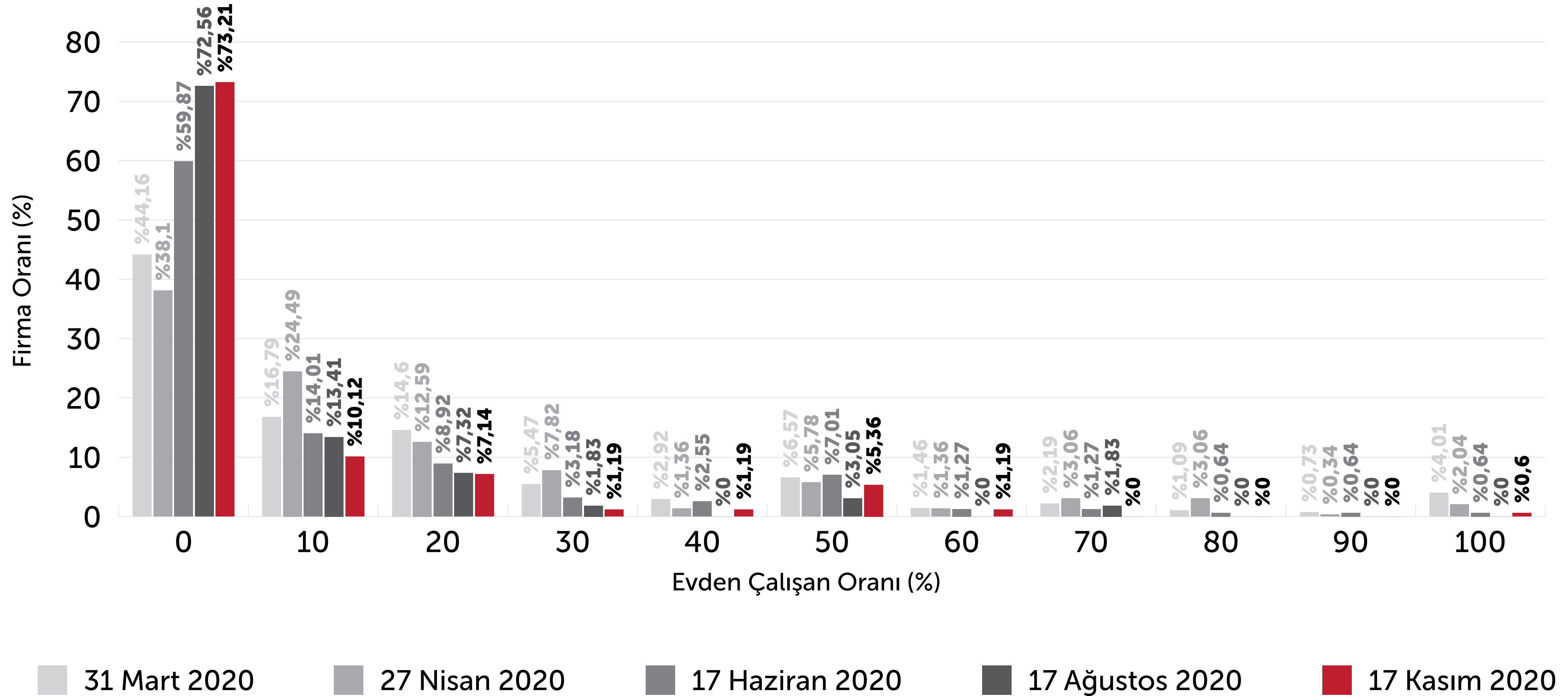
An itibarıyla istihdam düzeyiniz nedir?

İstihdam Düzeyi

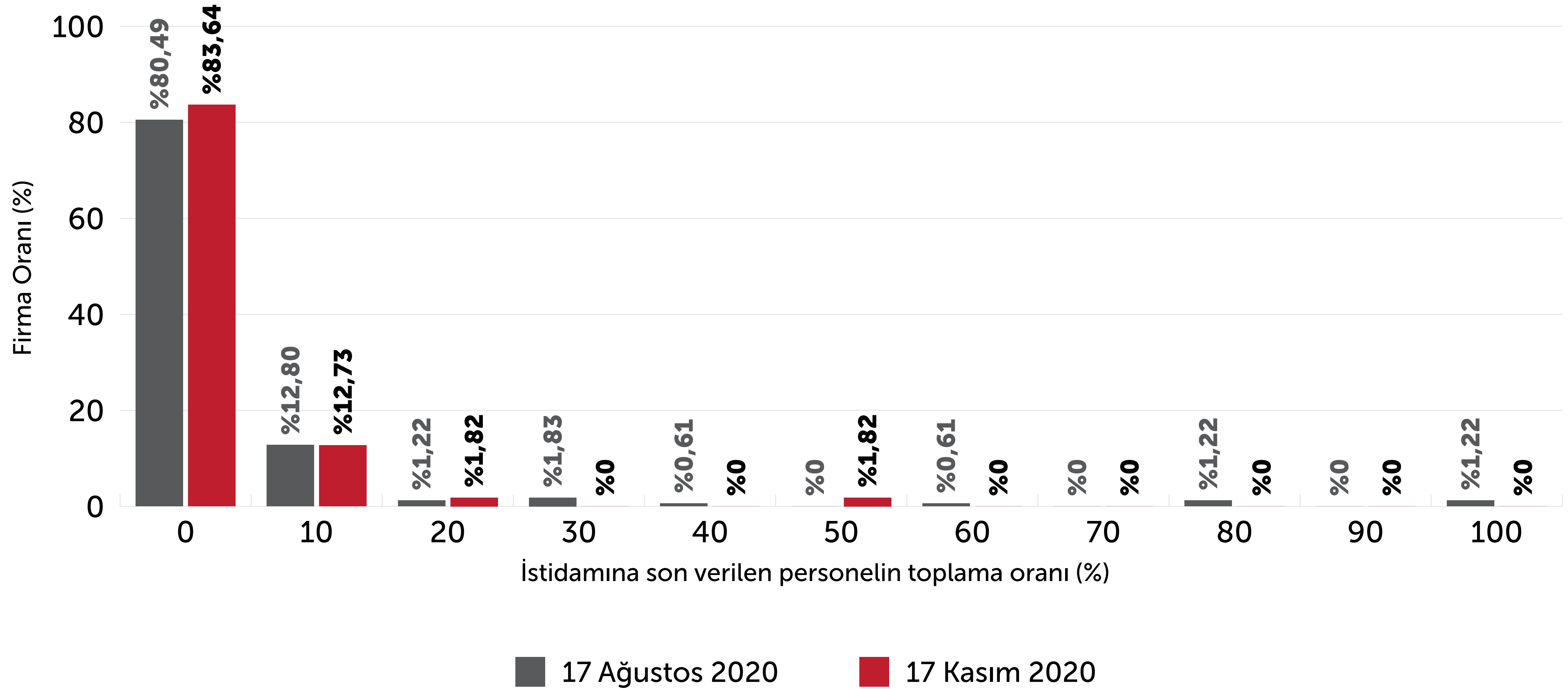

An itibariyle evden çalışan (tam veya kısa) personelinizin toplama oranı nedir?

Evden Çalışan Oranı %

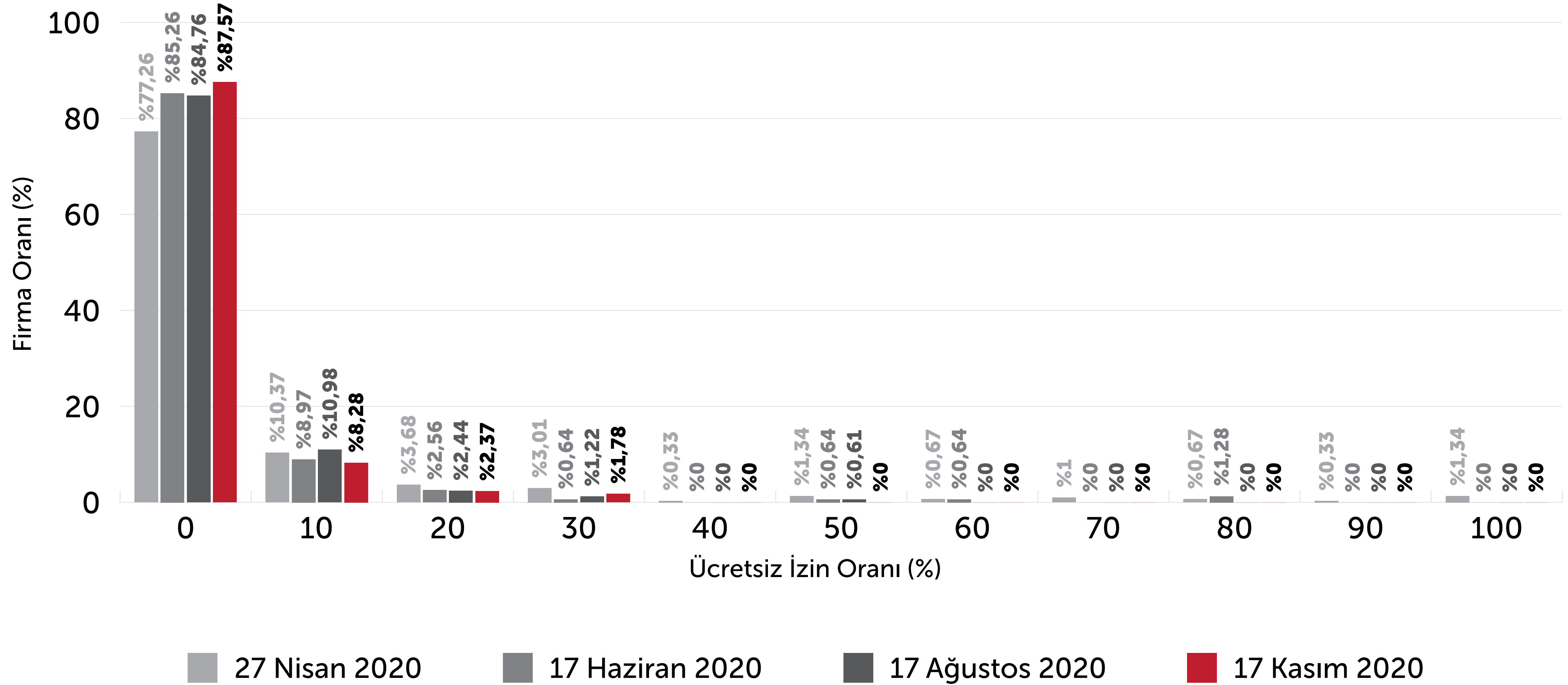
Geçen yıla göre istihdamına son verdiğiniz personelin toplama oranı nedir?

Ücretsiz izne gönderdiğiniz personelin oranı nedir?

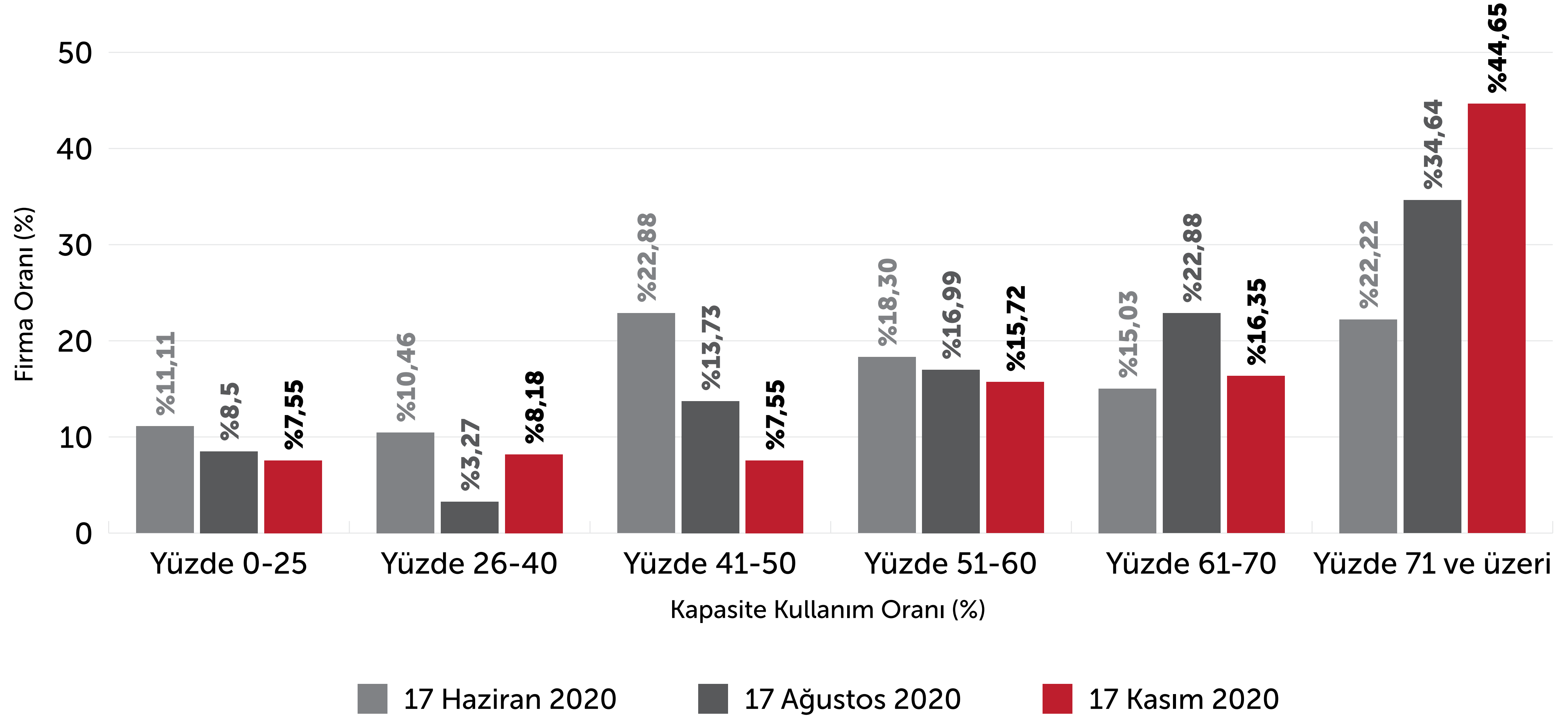
Ücretsiz İzin Durumu %

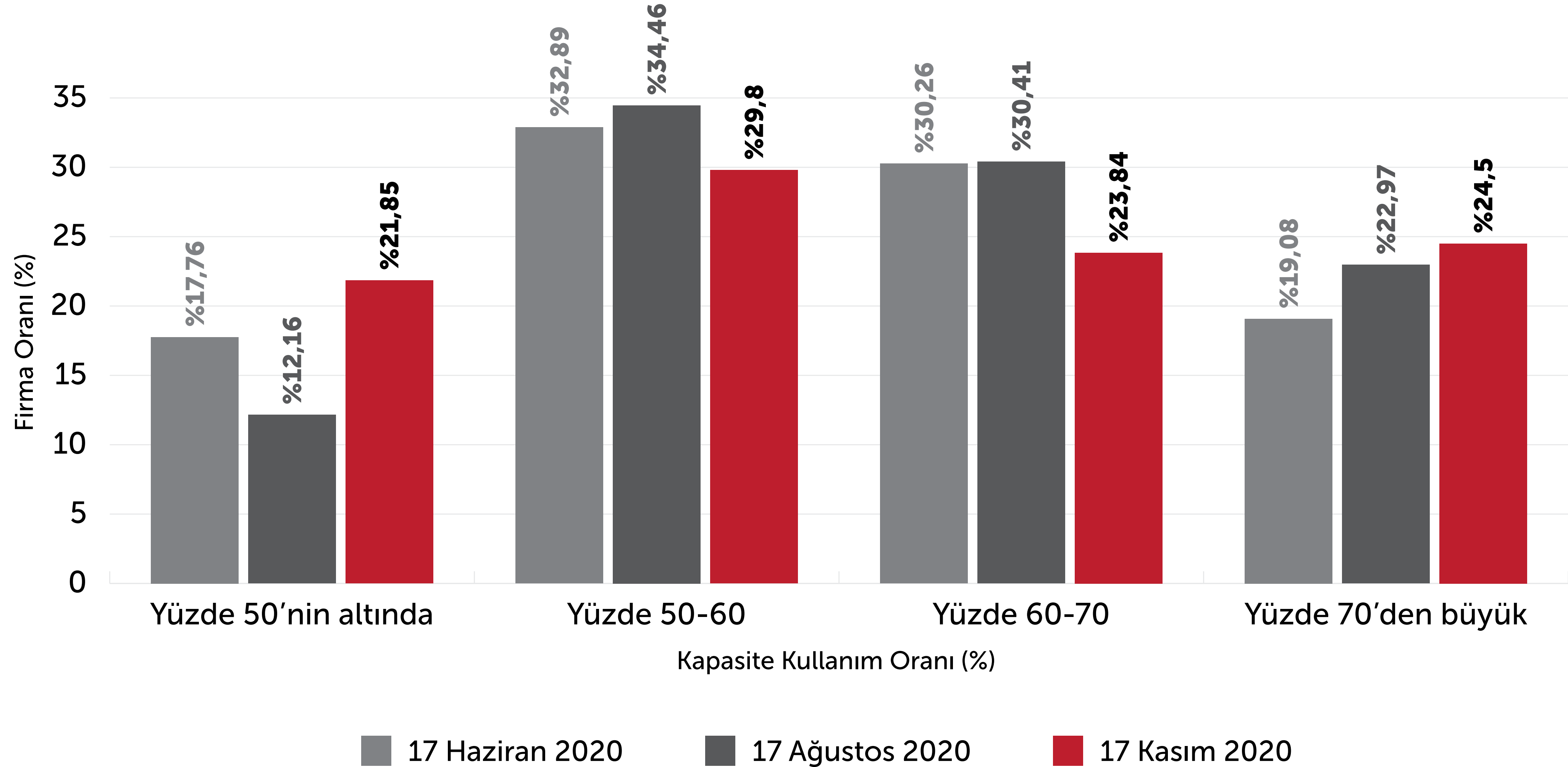
4. BÖLÜM

MALİ DURUM

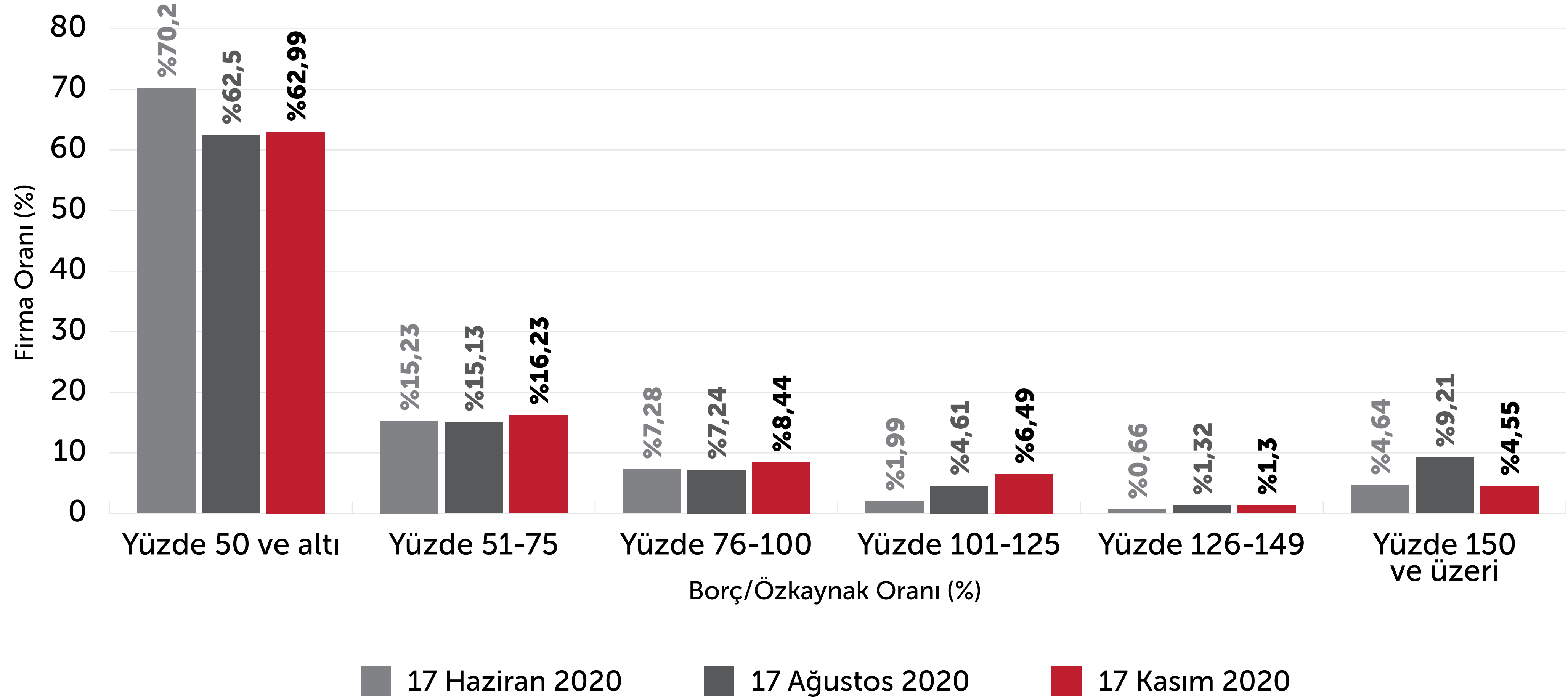
Kapasite kullanım oranınız nedir?

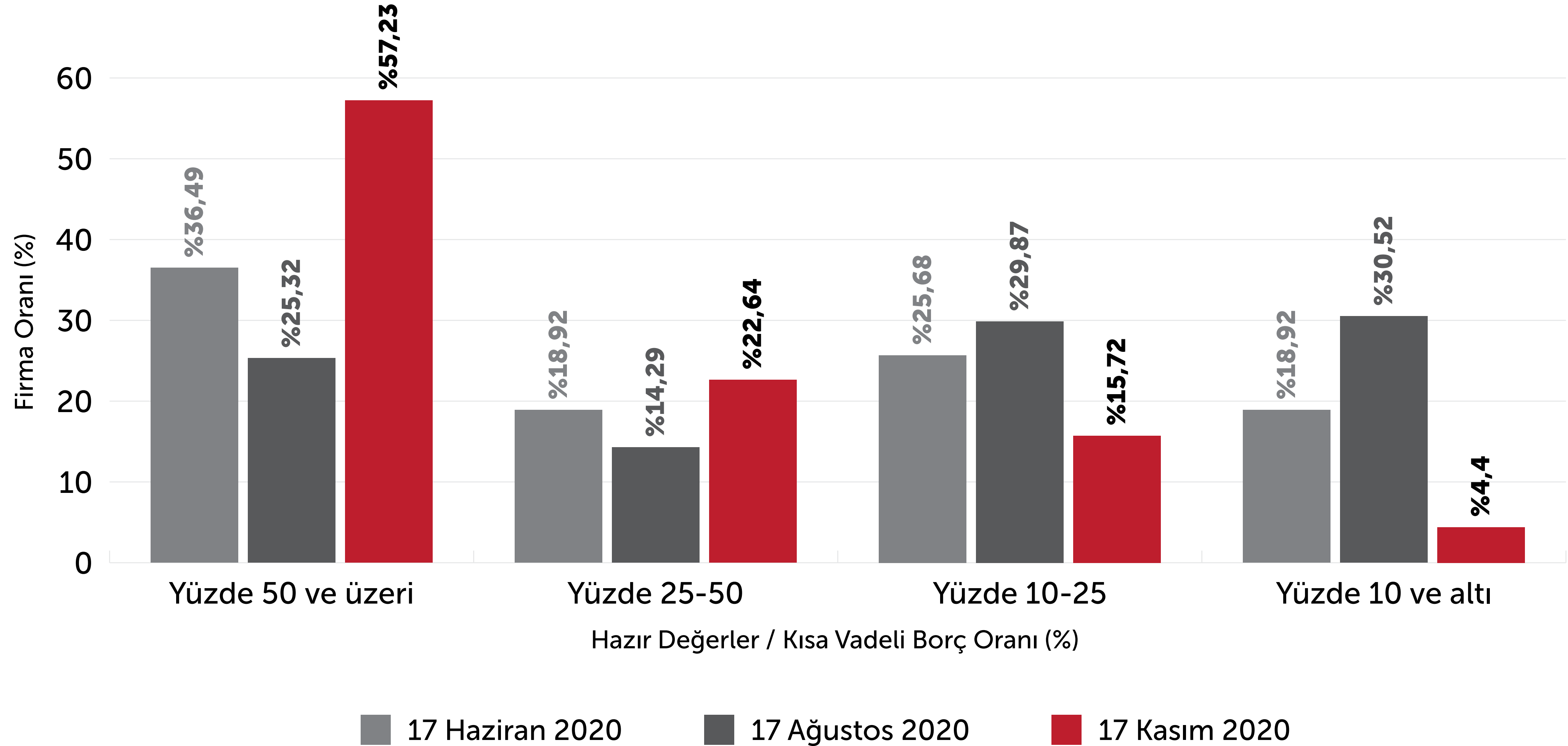
Firmanızın kârlılıkta başa baş noktasını sağlayan kapasite kullanım oranı (KKO) nedir?

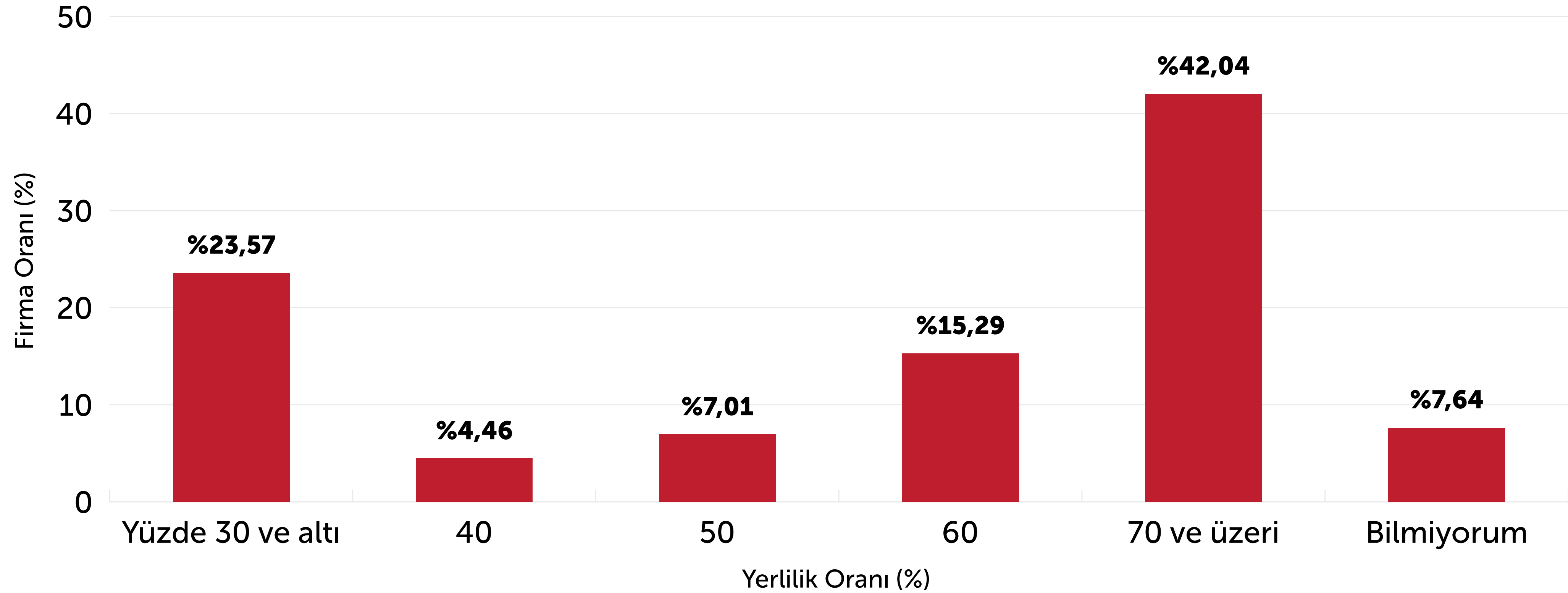
Firmanızın borç/öz kaynak oranı nedir?

Şirketinizin elinde bulundurduğu hazır değerler ve likiditesi yüksek diğer menkul kıymetler toplamının kısa vadeli borçlarına oranı nedir?

İmalatını yaptığınız makinelerinizin yerlilik oranı konusunda bir tahminde bulunabilir misiniz? **17 Kasım 2020**

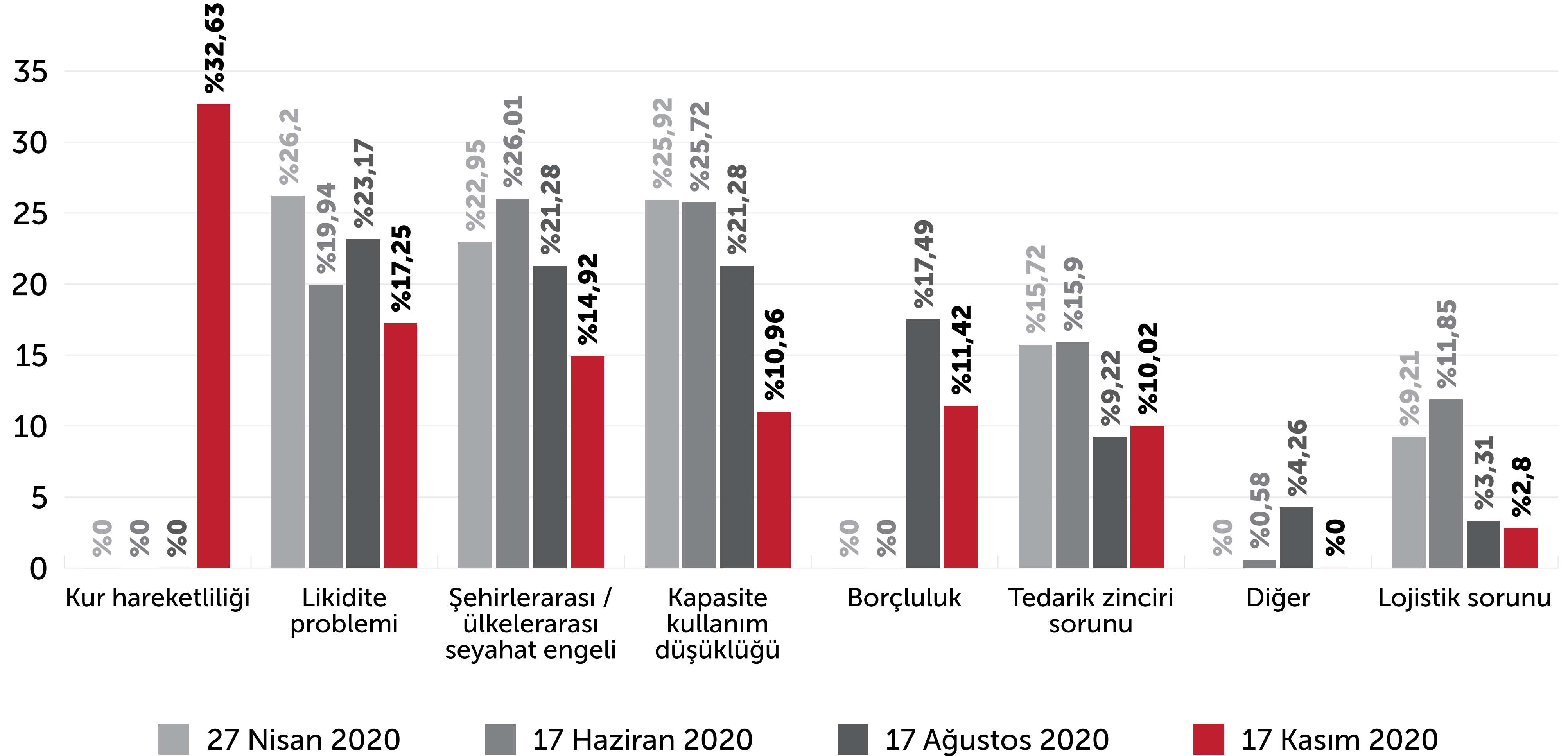

6. BÖLÜM

SORUNLAR VE TEDBİRLER

En önemli 3 güncel sorununuzu belirtiniz.

Tedarik ve teslimatlarınızda yaşadığınız en öncelikli 5 sorunu işaretleyiniz

	27 Nisan 2020	17 Haziran 2020	17 Ağustos 2020	17 Kasım 2020
Kur hareketinden dolayı fiyatlama zorluğu	%10,97	%14,96	%18,60	▲ %22,12
Ara girdi fiyatlarındaki artış	%7,82	%8,20	%11,63	▲ %13,36
Ödemeler dengesinin bozulması	%17,42	%11,94	%16,28	▼ %13,21
Vade yerine nakit talep edilmesi	%8,47	%7,48	%10,39	▼ %9,98
Yurt dışı tedarikte aksamalar	%10,40	%9,64	%8,84	▼ %6,45
Teslimat gecikmesi ve lojistik sorunu	%8,87	%9,06	%6,36	▼ %6,30
Gümrüklerdeki yavaşlama	%7,98	%9,06	%7,44	▼ %5,84
Seyahat kısıtlamaları ve şehir dışı konaklama zorlukları	%7,34	%7,48	%6,98	▼ %5,68
Navlun maliyetlerinin artması	%8,06	%10,07	%6,98	▼ %5,53
Bazı ülkelerde gümrük kapılarının kapalı olması	%6,05	%5,18	%2,64	▲ %3,07
Nakliye araçlarının önceki çoklukta ve kolaylıkta bulunamaması	%3,15	%4,17	%1,24	▲ %2,92
Diğer	-	-	%0,47	▲ %2,92
Şehirlerarası sevkiyat zorluğu/fiyatlarda artış olması	%3,47	%2,73	%2,17	▲ %2,61

Finansal tedbirlere erişimde yaşadığınız öncelikli 3 sorunu işaretleyiniz.

	27 Nisan 2020	17 Haziran 2020	17 Ağustos 2020	17 Kasım 2020
KGF garantili kredilere erişimde zorluk yaşanması	%8,22	%8,83	%18,58	▲ %24,31
Bankaların limit yetersizliği	%11,10	%9,35	%19,56	▲ %22,53
Bankalarda çalışan yoğunluğunun düşmesi yanı sıra bürokrasi fazlalığı	%7,60	%9,87	%28,61	▼ %22,33
Bankalarının kredi ertelemelerine ek yüksek faiz uygulamaları	-	-	-	▲ %15,61
KDV iadeleri ödemelerindeki gecikmeler	%10,31	%12,30	%18,58	▼ %15,22
Taahhütle iç ve dış satış yapıldığından düşülmesi ve kara listeye alınma tehdidiyle karşılaşılması	%6,38	%6,78	%11,49	-
Kısa çalışma ödeneği başvurusundaki yoğunluk	-	-	%1,71	-
Diğer	-	%1,17	%1,47	-
* Makine sektörünün mücbir sebep kapsamına alınmaması	%19,93	%21,00	-	-
* Muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primlerinin Nisan/Mayıs ve Haziran ödemelerini 6'şar ay ertelenmesi kapsamında makine sektörünün yer almaması	%19,67	%19,26	-	-
* Kamu bankalarının kredi ertelemelerine ek faiz uygulamaları	%7,69	%7,30	-	-

Yeni tedbir olarak önerebileceğiniz öncelikli 5 hususu işaretleyiniz.

	27 Nisan 2020	17 Haziran 2020	17 Ağustos 2020	17 Kasım 2020
2020 için gelir vergisi ve kurumlar vergisi oranının düşürülmesi	%11,37	%11,24	%16,46	▼ %13,71
SGK prim ödemelerinin 3 ay için devlet tarafından karşılanması	%12,09	%11,01	%13,36	▼ %11,32
İhracatçılara sıfır faizli uzun vadeli döviz kredisi sağlanması	%6,01	%5,45	%7,42	▲ %8,93
KDV iadelerinin hızlandırılması	%5,65	%6,03	%7,69	▲ %8,68
Bu dönemde kamu alımlarında yerli muadili olan tüm ürünlerde mutlaka yerli malının zorunlu hale getirilmesi	%7,28	%6,37	%8,37	▼ %7,30
KDV alacaklarının SGK primi ve ithalat KDV'sine mahup edilebilmesi	%5,65	%6,03	%6,88	▲ %7,30
Piyasadaki çek ve senetlerin koşulsuz ödenmesi, ödenen miktarların verilecek kredilerden düşülmesi	-	%3,94	%8,64	▼ %6,79
Kredilerin faizsiz ertelenmesi	%5,29	%5,33	%7,02	▼ %6,16
İhracatta navlun desteği sağlanması	%3,43	%3,94	%3,78	▲ %5,53
Gayrimenkul ve makine gibi varlıklar için teminat koşullarının iyileştirilmesi	%1,92	%1,74	%3,24	▲ %4,53
İşe devam kredisi uygulamasının uzatılması	-	%4,29	%4,99	▲ %3,52
Kısa çalışma ödeneği uygulama süresinin uzatılması	%5,11	%2,32	%4,86	▼ %2,89
Kamu ve belediye borçları ödemelerinin hızlandırılması	%1,08	%1,39	%1,35	▲ %2,77
Yatırım teşvik ve OSB inşaat yatırımları sürelerinin ertelenmesi	%1,74	%1,39	%3,10	▼ %2,26
Kısa çalışma ödeneği süresinin altı aya çıkarılması	-	%4,63	%2,29	▼ %1,51
Diğer	-	-	%0,54	-
* Mücbir sebep koşulunun makine sektörüne de uygulanması	%12,87	%11,36	-	-
* Muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primlerinin Nisan/Mayıs ve Haziran ödemelerini 6'şar ay ertelenmesi kapsamına makine sektörünün de tüm unsurları ile dahil edilmesi	%12,81	%9,62	-	-

* Dönemsel tedbirler olmaları bakımından değerlendirme dışı tutulmuştur.

ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

Anket soruları, beş günlük katılım süresinde, MAKFED üye dernekleri ve Türkiye Makine ve Teçhizatı Meclisi aracılığıyla, makine ve aksamaları imalatı yapan firmalara gönderilerek katılımları sağlanmıştır. Katılım sayısı ve alt sektörler dağılımı bakımından ilk dört anket ile benzer bir profile ulaşılmıştır.

Öncelikle Nisan, Mayıs, Haziran ve Ağustos ayları anket sonuçları ile mukayeseler yapılırken bir takım yeni tespitlerde de bulunulmuştur.

- Her beş ankette de tespit edildiği üzere makine imalat sektörü firmaların yaklaşık %10'u ihracat yapmazken sektör, firma ölçekleri büyüdükçe artan oranda ihracat yapma özelliğine sahiptir. Firmaların %40'ının cirolarının yarısından fazlası ihracat kaynaklıdır. Bununla birlikte, 2020'nin ilk on ayında yılın önceki dönemine göre ihracat/ciro oranındaki nispi artışı, Haziran sonrası AB başta olmak üzere karantinadan normalleşmeye dönüşe bağlamak mümkündür.
- 2020 ilk çeyreğinde cirosunda azalış yaşayan firma oranı %50 iken bu oran ilk beş ayda %60'a çıkmış olup ilk yedi ayda %54'e ve ilk on ayda ise %27'ye gerilemiştir. 2020 ilk çeyreğinde ihracatında azalış yaşayan firma oranı da %53 iken bu oranın ilk beş ayda %62'ye tırmanmasına karşın yılın ilk yedi ayında %51 ve ilk on ayda ise %31 olmuştur. Bu bakımdan ilk beş aydaki ciro ve ihracat kayıplarının telafisine gidildiği anlaşılmaktadır.
- Firmaların mamul stokları benzer seyrini sürdürerek, 2019 yılı cirosuna göre %10 ila %40 bandında belirginleşirken son dönemki stok miktarında bir nebze azalma eğilimi görülmüştür. Firmaların yaklaşık %80'inde bu oran %30'un altındadır.
- Haziran itibariyle firmaların normal üretime dönme eğilimine geçmesine rağmen ilk yedi ayda %46 olan normal seyir oranı ilk on ayda ise ancak %53'e çıkabilmiş olup firmaların yarıya yakını düşük kapasitedeki çalışmasını sürdürmektedir.
- Firmaların %80'nin elinde ancak 3 aya kadar siparişi olmakla birlikte hiç siparişi olmayan oranı da hala %6 civarındadır.
- Ekim ayı itibariyle firmaların %10'nunda yeni iç ve %30'unda ise yeni dış sipariş olmaması durumu Temmuz ile benzerlik göstermektedir. Bu durum, yeni sipariş alma oranlarındaki nispi iyileşmenin bir yerde tıkanmış olduğunu göstermektedir.

ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

- 2019 oranlarına göre Temmuz ayında firmaların %46'sı yıl sonu ciro artışı beklerken, bu oran Kasım'da %59'a çıkmıştır. Düşüş bekleyen oranı ise %43'ten %24'e gerilemiştir. Yine bu dönemde ihracatında artış bekleyen firma oranı da %28'den %38'e yükselmiştir. Bilanço karı artışı bekleyen firma oranı ise %40'tan %49'a yükselirken, firmaların hala %28'i bilanço karlarında azalma öngörmektedir.
- Temmuz ayında firmaların yarıya yakını, iç satış ve ihracattaki normalleşmeyi 2021 ve sonrasına bırakırken Kasım'daki havanın biraz daha negatife döndüğü görülmektedir. Buna karşı bir öngöründe bulunamayanların oranı hala %30'lardadır.
- Tam istihdama dönen firma oranı da yükselmeyi sürdürmüş olup bu dönemde %87'ye çıkarken kısa çalışma ve izinli uygulamaları da devam etmektedir. Evden çalışmada ise önceki dönemle benzer olarak, firmaların %27'sinde düşük oranlarda uygulama söz konusudur. Sektörde istihdam olabildiğince korunurken %20 kadar firmada ise düşük oranlarda da olsa istihdam kaybı yaşandığı görülmektedir.
- Kapasite kullanım oranlarında nispi bir artış olurken firmaların yaklaşık %23'ünde bu oran hala %50'nin altındadır.
- Firmaların borçluluk ve öz kaynak gibi finansal yapılarındaki durum benzer seyirde devam ederken hazır değerlerdeki imkanların bir nebze iyileştiği işaret edilmektedir.
- Firmaların yaklaşık %70'ünün ürünlerindeki yerlilik oranı %50'nin üzerindeyken %40'ında ise bu oran %70'in üzerindedir.
- Bu dönemde, firmaların güncel sorunlarının başına, ödemeler dengesini bozması yanı sıra ara girdi ve sair maliyetleri yükseltmesi ile tedarike dair sorunları tetiklemesi bakımından kur hareketliliği otururken, likidite ve borçluluğa bağlı finansal sorunlar, kapasite kullanım oranlarındaki düşüklük ve seyahat engelleri başlıca meselelerdir.
- Bu dönemde de finansmana erişim ve KDV gibi kamu alacakları gibi sorunlar bakımından, tedbir önerilerinin başında da yine vergi ve SGK ödemelerindeki kolaylıklar ile alacakların hızlandırılması ile uygun koşullarda finansman temini gelmektedir.